

I. VOORWOORD

Voorwoord

In april 2006 wordt Joe Van Holsbeeck in Brussel voor een mp3-speler vermoord. De getuigen beschrijven de daders als Noord-Afrikanen. De media nemen die beschrijving over en al vlug wordt Noord-Afrikaan tot moslim en Marokkaan verengd. Gedurende enkele weken wordt er een gemeenschap gestigmatiseerd: Marokkanen zijn criminelen die onze samenleving verzuren. Uiteindelijk blijkt dat de daders Polen zijn. Waarom zagen wij Marokkanen, terwijl het Polen waren?

In het kader van de politieke ontwikkelingen in ons land is het belangrijk om aandacht aan de beeldvorming van allochtonen te schenken. De media spelen een belangrijke rol in de beeld- en opinievorming van de burgers. De laatste jaren komen allochtonen alleen negatief in beeld waardoor steeds meer Vlamingen de multiculturele maatschappij afwijzen. In crisisperiodes, zoals na de moord op Joe Van Holsbeeck, is het zeer belangrijk om de woorden juist te wikken en te wegen. De media mogen een gebeurtenis niet uitvergrooten of dramatiseren, maar moeten er een juist en sereen beeld van geven.

In 2003 breekt het hoofddoekendebat in alle hevigheid los. Hoofddoeken moeten uit scholen en openbare instellingen verbannen worden. Moslima's die een hoofddoek dragen, zijn volgens de Westerse media onderdrukte vrouwen zonder eigen mening. Sindsdien associëren de media de islam altijd met de hoofddoek en de onderdrukking van de vrouw. De moslima's zijn het slachtoffer van hun religie en moeten volgens de westerse vrouwen dringend bevrijd en geëmancipeerd worden. De media verspreiden beelden van onderdrukte moslima's, maar nooit laten ze sterke moslima's aan het woord. Het is hoog tijd dat ook zelfstandige moslima's getoond worden.

Met mijn eindwerk hoop ik een eerste stap in de goede richting te zetten. Ik ben naar moslima's met een eigen zaak op zoek gegaan. Ik wilde nagaan of het beeld dat de media van hen schetsen klopt. Vijf moslima's hebben mij hun succesverhaal verteld. Ik hoop dat hun verhalen jullie beeld van hen in de positieve zin verandert.

Tot slot wil ik iedereen bedanken die mij bij mijn eindwerk geholpen heeft.

In de eerste plaats wil ik Zuhail Demir, Fatima Marzouki, Najat Yachou, Soraya Hasnoui-Alaoui en Fatima Tarrahi voor de fijne en verhelderende gesprekken bedanken. Ik heb veel van jullie geleerd en ik hoop dat jullie een voorbeeld voor vele vrouwen worden.

Ook een woord van dank voor Luc Van Doorslaer en Michaël Opgenhaffen, omdat jullie deur altijd voor mij openstond.

Een speciaal woord van dank voor mijn meter Annick Ruyts die ik met mailtjes en telefoontjes heb bestookt.

Ook mijn ouders, mijn broer en mijn vrienden wil ik bedanken voor de steun tijdens mijn studies en de interesse voor mijn eindwerk. De bemoedigende woordjes en de vele cafébezoekjes hebben mij deugd gedaan.

II. WETENSCHAPPELIJK DEEL:
Beeld van allochtonen en allochtone vrouwen in de media

Beeld van allochtonen en allochtone vrouwen in de media

1. Inleiding

Wanneer we op straat om ons heen kijken, zien we vrouwen en mannen, allochtonen en autochtonen. Ons straatbeeld wordt door verschillende culturen gekleurd: een kerk staat naast een synagoge of een moskee, een kebabzaak naast een frituur. Onze huidige samenleving krijgt steeds meer en meer een multicultureel karakter waar verschillende godsdiensten en visies met en naast elkaar leven.

In welke mate zijn we bereid om die diversiteit op alle niveaus van onze maatschappij te erkennen? De 'hoofddoekenaffaire' bewijst dat de West-Europese publieke opinie het moeilijk heeft en bang is om de diversiteit te aanvaarden. Plots lijken etnisch-culturele minderheden, en zeker vrouwelijke etnisch-culturele minderheden, niet voldoende geïntegreerd en geëmancipeerd te zijn. We sluiten ons denken af voor visies van andere culturen. Die afsluiting is eerder een handicap dan een hulpmiddel in een multiculturele samenleving.

De uitdaging is een samenleving waar alle culturen samenleven, uit te bouwen. Dat kan slechts in een multiculturele wereld waar iedereen de culturele waarden van anderen begrijpt. De burgers moeten voor anderen en voor het anders zijn van de anderen openstaan. Voorkennis over de opvattingen, gebruiken en gewoonten van de 'andere' is noodzakelijk om onze samenleving goed te laten functioneren. De media (schrijvende pers, televisie en de reclamewereld) spelen daarbij een belangrijke rol, omdat zij een spiegel van de maatschappij zijn¹. Ze zijn de storytellers van de moderne samenleving en hebben een grote invloed op de beeld- en opinievorming² van het publiek.

Het grootste deel van de bevolking is voor informatie over andere bevolkingsgroepen volledig op de media aangewezen, omdat ze er geen persoonlijk contact mee hebben. Degenen die in een multiculturele buurt wonen, ontlene een deel van de informatie aan hun eigen ervaringen, maar toch zijn ook zij voor meer informatie op de media aangewezen³. Het beeld dat de media van allochtonen schetsen, heeft een wezenlijke impact op de bevolking. In een multiculturele samenleving moeten de media regelmatig en correct over de verschillende groepen in de samenleving berichten om zo tot een tolerantere samenleving bij te dragen. Dat gebeurt echter niet. Hoewel de multiculturele samenleving een feit is, valt daarvan in de Vlaamse media voorlopig niets te merken. De media in Vlaanderen lopen lichtjaren achter in hun voorstelling van onze culturele en etnisch gediversifieerde samenleving. Ook de aanwezigheid van allochtonen in de media laat nog steeds te wensen over. Nog geen twee procent van alle televisiepresentatoren in Vlaanderen is 'gekleurd'. Dat is te weinig om een evenwichtige afspiegeling van onze samenleving weer te geven⁴.

¹ M. DEUZE, "Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland", <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 6

² M. VERGEER, *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, Amsterdam, Thela thesis, 2000, 43

³ K. BRANTS, "Beeldvorming en burgerschap: Media, migranten en de multiculturele samenleving", *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 1998, vol 26 (3), 220; L. D'HAENENS, "De multiculturele samenleving in het televisiejournaal", in D'HAENENS, L. en SAEYS, F. (ed.), *Media & Multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia press, 1996, 107; M. HOOGHE, K. DE SWERT, S. WALGRAVE, "Het leven zoals het is? Televisienieuws en onze kijk op de werkelijkheid." in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld.*, Leuven, Acco, 2005, 8; T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 11

⁴ P. LUYSTERMAN, "Vlaamse media niet kleurrijk genoeg", *De Tijd*, 10.08.2005, 10

In dit wetenschappelijk deel ga ik na op welke wijze de media over de allochtonen als groep en de allochtone vrouw in het bijzonder berichten. Hoe vaak komen ‘gekleurde’ mensen aan bod en in welke programma’s? Welk beeld wordt van hen geschetst? Wordt de werkelijkheid op een juiste en objectieve manier in beeld gebracht of treden er vertekeningen op?

2. Definities

De media gebruiken de termen buitenlanders, allochtonen, vreemdelingen, kleurlingen en migranten door elkaar alsof ze allemaal hetzelfde betekenen. Toch hebben al die termen een andere betekenis.

Als de media het over allochtonen hebben, wordt er vaak over hen gesproken alsof ze buitenlanders zijn, hoewel ze vaak al de Belgische nationaliteit hebben. Het decreet inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden van april 1998 geeft de volgende definitie: allochtonen zijn “personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben en die tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldoen:

- minstens één van hun ouders of grootouders is buiten België geboren;
- zij bevinden zich in een achterstandspositie vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie.”

Allochtonen behoren tot een andere etnie dan de plaats waar ze wonen. Een etnie is een groep mensen die op grond van een gemeenschappelijke afkomst, cultuur en taal zichzelf als eenheid zien. Ze gebruiken dezelfde culturele en fysieke kentekens zoals taal of religie om zich van de anderen te onderscheiden. Men spreekt van een etnische minderheid als een etnische groep zich in een achtergestelde positie bevindt. Het zijn groepen die in onze samenleving op grond van etnische en culturele eigenschappen in een ongunstige maatschappelijke positie verkeren. Amerikanen, Duitsers of Fransen in ons land zijn geen etnische minderheden⁵. Turken, Marokkanen, politieke vluchtelingen, ... wel⁶.

De Vlaamse Vereniging voor Beroepsjournalisten heeft een verklarende woordenlijst in verband met allochtonen. Het is belangrijk dat elke journalist die woordenlijst bij de hand heeft als hij een reportage over allochtonen maakt.

⁵ A. DAUSY, *Representatie van allochtonen in televisiefictie*, thesis communicatiewetenschappen, KUL, 2002-2003, 9-10

⁶ T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladders*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 17

3. Beeld van allochtonen in de media

3.1. Algemeen

Etnisch-culturele minderheden worden in de media niet op gelijkwaardige wijze als blanke westerlingen behandeld. De media berichten nog altijd negatief en op een stereotyperende manier over de ‘andere’ (de niet-westerling, de gesluierde vrouw,...)⁷. Meestal komen allochtonen in een onvolledige, gedepersonaliseerde en eenzijdige context in het nieuws. Het nieuws over allochtonen en autochtonen wordt in termen als ‘zij’ en ‘ons’, het ‘Oosten’ en het ‘Westen’ verwoord: ‘zij’ veroorzaken problemen waarvan ‘wij’ last hebben⁸. Als we het beeld in de pers mogen geloven, is elke allochtoon de spreekbuis van de hele allochtone gemeenschap. Zulke veralgemeningen moeten de media vermijden. In tegenstelling tot de allochtonen vertegenwoordigen de blanken die aan het woord komen ook nooit alle blanken, maar slechts een beperkte groep⁹. Het is onmogelijk om een stelling over dé allochtoon in te nemen, omdat de onderlinge verscheidenheid te groot is om ze over één kam te scheren. Toch doen de media dat te vaak.

In het dagelijkse leven komt er veel op ons af. Om de wereld te begrijpen, proberen mensen verschillende zaken samen te nemen en er een etiket op te kleven. Nadien is het gemakkelijker om op categorieën van fenomenen te reageren. Dat gebeurt ook ten opzichte van mensen op basis van duidelijke karakteristieken zoals geslacht of ras¹⁰. Een kenmerk bij één bepaald individu wordt naar de andere leden van de groep waartoe dat individu behoort, veralgemeend. Naarmate mensen verder van ons eigen maatschappelijke milieu staan, zien we hen steeds minder als individuen, maar meer als vertegenwoordigers van de sociale groep waartoe ze behoren¹¹. Er is niets verkeerd aan categoriseren, maar als men daarin te vereenvoudigend te werk gaat, is er sprake van een stereotypering. Allochtonen vormen bij uitstek het voorwerp van stereotypen, omdat zij voor de meeste Vlamingen ver buiten het eigen sociale milieu staan. Vooroordelen ontstaan dus wanneer er geen besef van diversiteit is binnen een groep mensen die bij elkaar lijken te horen. Berichten over ‘de moslims in Vlaanderen’ houden er geen rekening mee dat die groep uit mensen die afkomstig zijn uit totaal verschillende gebieden bestaat. Als gevolg daarvan zijn de vaststellingen over ‘de moslims’ meestal niet op de hele groep toepasbaar. Eenzelfde redenering gaat op voor ‘de allochtonen’ en ‘de buitenlanders’. De diversiteit binnen een groep moet altijd duidelijk blijven¹².

Bovendien concentreert de berichtgeving over allochtonen zich op een beperkt aantal negatieve thema’s: criminaliteit, drugs en werkloosheid. Positieve of neutrale thema’s die voor hen van belang kunnen zijn, komen nauwelijks aan bod¹³. Als allochtonen herhaaldelijk op die manier het nieuws halen, lijkt het een ontevreden gemeenschap die zich tegen de politieke autoriteiten afzet en onrust in de samenleving veroorzaakt¹⁴. Ze zijn criminelen die

⁷ B. CROMBEZ, “Media en allochtonen: een literatuurstudie”, in D’HAENENS, L. en SAEYS, F.(ed.), *Media en Multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, 8; L. D’HAENENS, J. KOEMAN, “De blinde vlek in het nieuws: multiculturaliteit in de Nederlandse en Vlaamse televisieberichtgeving” in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld.*, Leuven, Acco, 2005, 61

⁸ K. VERTHE, *De hoofddoelenkwesie in het VRT-journaal Op zoek naar oriëntaalse stereotypen in de beeldvorming van moslimvrouwen. Een discoursanalyse vanuit postkoloniale blik*, thesis communicatiewetenschappen, VUB, 2004-2005, 8; T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 9

⁹ R.M. ENTMAN, “Representation and reality in the portrayal of blacks on network television news”, *Journalism Quarterly*, 1994, vol 71 (3), 517

¹⁰ M.J. DE ROUBAIX, *Sekse-stereotypen en sexistische ideologie in reclame*, thesis communicatiewetenschappen, KUL, 1982-1983, 8

¹¹ G. RAETS, *Beeldvorming over allochtonen*, thesis criminologie, KUL, 1991-1992, 1,

¹² G. STERK, “Media en allochtonen”, http://beeldvorming.net/media_allocht.pdf, 32

¹³ G. RAETS, *Beeldvorming over allochtonen*, thesis criminologie, KUL, 1991-1992, 33; T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 37

¹⁴ IG, “Pers negatief voor allochtonen”, *De Standaard*, 9 augustus 2004, 5

zich weigeren te integreren¹⁵. Allochtonen in een normaal sociaal functioneren of in een leidinggevende functie komen zelden aan bod. Door een eenzijdig beeld van de allochtonen te schetsen, schieten de media te kort in hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de multiculturele samenleving¹⁶.

Etnische minderheden worden in de media anders geportretteerd dan de officiële statistieken weergeven. Vele minderheidsgroepen zijn ondervertegenwoordigd¹⁷. Ze komen weinig aan het woord of krijgen uitsluitend een stem als allochtoon en niet als ‘gewone burger’¹⁸. Opvallend is dat zelfs in onderwerpen over minderheden vaak autochtonen aan het woord zijn in plaats van de allochtonen zelf¹⁹. Bovendien komen allochtonen zelden als journalist of deskundige aan bod, tenzij het over typische probleemthema’s gaat²⁰. Voor de lezer of de kijker kan de beperkte omvang van berichtgeving over minderheden een aanwijzing van de beperkte rol van de minderheden in onze samenleving zijn.

Vaak vermelden de media volstrekt onnodig de afkomst van de verdachte²¹. Daarin schuilt het gevaar dat dergelijke informatie direct met gebeurtenissen die daar niets mee te maken hebben in verband wordt gebracht²². Daardoor krijgen mensen via de media een beeld van allochtonen als bedreiging²³. De nationaliteit of het geloof mogen alleen worden vermeld als het relevante informatie aan de reportage of het artikel toevoegt. Het is relevant als de oorzaak waarom iets gebeurd is, etnische aspecten inhoudt. Als de media de nationaliteit willen vermelden, moet dat consequent gebeuren, dus ook bij Belgische daders²⁴.

Autochtone journalisten slagen er niet in om allochtonen op een niet-stereotype manier in beeld te brengen²⁵. Het probleem is dat het journalistenwereldje niet ‘gekleurd’ is. Het is duidelijk dat niet de allochtonen verantwoordelijk zijn voor hun beeldvorming in de media, maar dat de autochtonen dat zijn. ‘Wij’ hebben de macht over hoe de ‘andere’ getoond wordt²⁶. Met een allochtone journalist krijg je vaak een heel ander beeld van de situatie, omdat de allochtonen meer openstaan en meer vertellen²⁷. Journalisten van vreemde afkomst kunnen negatieve of clichématige voorstellingen van hun gemeenschappen ontkrachten²⁸. Door allochtonen zichtbaar te maken in panels en in het personeelsbestand van de media zou het duidelijker worden dat Vlaanderen een multiculturele samenleving is.

¹⁵ I. TIGGELOVEND, *Etnocommunicatie: Communiceren met een multicultureel publiek*, Antwerpen, Verbal Vision, 2005, 40

¹⁶ M. HOOGHE, K. DE SWERT, S. WALGRAVE, "Het leven zoals het is? Televisienieuws en onze kijk op de werkelijkheid" in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld*, Leuven, Acco, 2005, 14

¹⁷ M. VERGEER, *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, Amsterdam, Thela thesis, 2000, 75

¹⁸ M. DEUZE, "Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland", <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 12, T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladders*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 74

¹⁹ IG, "Pers negatief voor allochtonen", *De Standaard*, 9 augustus 2004, 5

²⁰ I. TIGGELOVEND, *Etnocommunicatie: Communiceren met een multicultureel publiek*, Antwerpen, Verbal Vision, 2005, 40

²¹ T. VAN DIJK, *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladders*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 33

²² M. DEUZE, "Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland", <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 12

²³ P. HARTMANN, C. HUSBAND, *Racism and the mass media: a study of the role of the mass media in the formation of white beliefs and attitudes in Britain*, London, Davis-Poynter, 1974, 208

²⁴ G. STERK, "Media en allochtonen", http://beeldvorming.net/media_allocht.pdf, 31

²⁵ M. DEUZE, "Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland", <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 4

²⁶ Studiedag, *Muslims IngeBEELD*, 13 mei 2006

²⁷ M. TEUGELS, "Allochtonen zijn lucht voor de pers", *Nieuwsbrief Fonds Pascal Decroos*, Brussel, 2003, 2

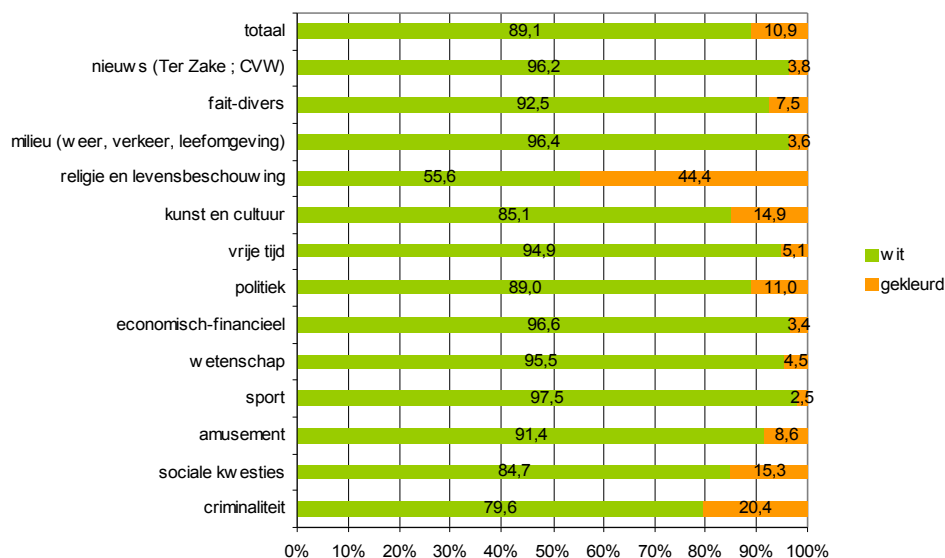
²⁸ P. LUYSTERMAN, "Vlaamse media niet kleurrijk genoeg", *De Tijd*, 10 augustus 2005, 10

3.2 Onderzoek ‘Kleur bekennen’ van de VRT studiedienst²⁹

De belangrijkste opdracht van de openbare omroep is om met zijn programma’s zoveel mogelijk Vlaamse kijkers te bereiken. Zowel mannen als vrouwen, jongeren als ouderen, autochtonen als allochtonen zouden zich door het aanbod van programma’s van de openbare omroep aangesproken moeten voelen. Uit onderzoek blijkt echter dat dat bij de allochtone burgers niet zo is, omdat de allochtonen vaak onvoldoende en ongenueanceerd in beeld komen. In 2003 ondertekende gedelegeerd bestuurder Tony Mary het Charter Diversiteit. In dat Charter neemt de openbare omroep de taak op zich om een belangrijke rol te vervullen bij het verder ontwikkelen van de identiteit en de diversiteit van de Vlaamse cultuur en van een democratische en verdraagzame samenleving. De programma's en het personeelsbestand van de VRT moeten de multiculturele Vlaamse samenleving weerspiegelen. De openbare omroep zal daarvoor minderheden in de gewone programma's als burger, deskundige, praatgast of als publiek aan bod laten komen. Uit het onderzoek ‘Kleur bekennen’ van de studiedienst in 2004 blijkt dat er nog veel werk aan de winkel is.

Tussen 5 januari en 8 februari 2004 heeft de studiedienst van de VRT een steekproef gedaan. Naar aanleiding van het Charter Diversiteit wilde de studiedienst van de VRT nagaan hoe allochtonen op de Vlaamse zenders in beeld gebracht worden. In totaal zijn 244 VRT-programma’s (TV1, Canvas, Ketnet) onderzocht en 254 programma’s van de Vlaamse commerciële zenders (VTM, Kanaal 2, VT4). Om de representativiteit te verhogen is er met samengestelde weken³⁰ gewerkt, zodat de invloed van eventuele atypische weken (door allerlei gebeurtenissen) beperkt blijft.

Figuur 1: totale Vlaamse televisie: etniciteit X onderwerp (%)

In het onderzoek maakt de studiedienst een onderscheid tussen ‘wit’ en ‘gekleurd’. Onder ‘wit’ valt de groep wit-Europees en onder ‘gekleurd’ vallen alle andere etnische groepen: de Afrikanen, Aziaten, Zuid-Amerikanen en mensen uit het Midden-Oosten. Door te werken met kleurgroepen wordt de discussie over de definitie van autochtoon en allochtoon vermeden.

²⁹ S. LARDON, E. DOENS, *Kleur bekennen. Monitor Diversiteit 2004. De zichtbaarheid van mensen van andere origine op de Vlaamse televisie*, Brussel, VRT Studiedienst, 2004, 32

³⁰ Uit zeven opeenvolgende weken nemen de onderzoekers telkens een verschillende dag om zo een nieuwe week samen te stellen

Het moet duidelijk zijn dat het onderzoek beperkingen heeft. De zichtbaarheid van de biologische kenmerken (huidskleur) en culturele kenmerken (kleding, naam, tongval) bepalen binnen welke groep iemand valt. Het probleem is dat vele mensen met een andere herkomst zo geïntegreerd zijn dat hun afkomst vaak niet meer zichtbaar is.

Op de Vlaamse televisie zijn er duidelijk gekleurde onderwerpen. 44,4 % van alle personen die in items over religie en levensbeschouwing aan bod komen, zijn gekleurd. Criminaliteit, sociale kwesties en politiek zijn ook meer dan gemiddeld gekleurd. Personen met andere origine zijn in items over vrije tijd, amusement, milieu, leefomgeving, wetenschap en sport ondervertegenwoordigd.

4. Vrouw in beeld

Ongeveer de helft van de Belgische bevolking zijn vrouwen, maar toch geven noch de beelden op televisie, noch de beelden in kranten of reclame dat weer. De jongste jaren verschijnen er wel steeds meer vrouwen in beeld³¹, maar toch blijven de vrouwen nog te vaak een groep waar de media geen rekening mee houden. De media stellen de vrouwen voor als een groep die in de maatschappij niet telt waardoor de kijkers en lezers in een mannenwereld ondergedompeld worden³².

In 1995 werd er op een VN-conferentie beslist dat de media de gelijkheid tussen man en vrouw moest bevorderen. Naar aanleiding van die conferentie heeft de afdeling vrouwenstudies van de Universiteit Antwerpen in opdracht van het Ministerie van Gelijke Kansen de MEER (Media Emancipatie Effect Rapportage) ontwikkeld. Het is een instrument om gender en diversiteit in de audiovisuele media te screenen. Het doel ervan is televisieprogramma's te evalueren en na te gaan hoeveel vrouwen en mannen in programma's aan bod komen. De spreektijd, het geslacht, de leeftijd, de etnische achtergrond en de onderwerpen worden geregistreerd³³.

Door de MEER te hanteren, hebben de onderzoekers kunnen vaststellen dat er nog steeds geen evenwichtige beeldvorming van mannen en vrouwen in de media is. Terwijl het aantal vrouwelijke politici in België de jongste jaren is gestegen, komen zij in de media minder vaak en minder lang dan hun mannelijke collega's aan bod. Vrouwen blijven nog steeds ondervertegenwoordigd³⁴. Indien een politica om commentaar gevraagd wordt, heeft dat nog te vaak betrekking op stereotiepe 'vrouwelijke' onderwerpen zoals sociale zaken, onderwijs, mobiliteit en milieu³⁵. Maar zelfs dan moeten ze vaak nog voor de mannen onderdoen. Een vrouwelijke deskundige is meestal aanwezig als de onderwerpen dichtbij de privésfeer (huishouden, kinderen) aanleunen. Bij berichten over de familiale sfeer komen er nauwelijks of zelfs geen mannen aan het woord. Hoe zwaarder de informatie is (politiek, economie en justitie), hoe kleiner de kans bestaat dat een vrouw aan het woord komt, omdat dat 'mannelijke' onderwerpen zijn. Hoe luchtiger de thema's hoe meer vrouwen er in beeld komen. Bovendien worden vrouwelijke deskundigen vaker dan hun mannelijke collega's onderbroken. Onderzoeken bevestigen dat televisiejournals niet de werkelijkheid weerspiegelen, maar het beeld dat in onze cultuur van die werkelijkheid bestaat. In dat beeld zijn vrouwen in de eerste plaats moeders en geen *decision makers*. Ook de leeftijd van de vrouwen speelt een belangrijke rol. De gemiddelde leeftijd van vrouwen op televisie ligt beduidend lager dan de leeftijd bij de mannen. Vrouwen maken meer kans om in de media te verschijnen als ze jonge, knappe 'babes' zijn.³⁶

Als de blanke vrouw zo'n strijd moet leveren om in de media aan bod te komen, hoe zit het dan met de allochtone vrouw? Zij zit in een dubbele minderheidspositie: enerzijds omdat ze een vrouw is en anderzijds omdat ze allochtoon is. Heeft zij het dan dubbel zo moeilijk om aan het woord te komen?

³¹ M. MICHIELSENS, *Vrouwen in de kijker: hoe brengen TV1 en TV2 de vrouw in beeld? Een kijkonderzoek*, Brussel, BRTN, 1991, 53

³² G. TUCHMAN, *Hearth and home: images of women in the mass media*, New York, Oxford university press, 1978, 10

³³ Studievoormiddag, *Gelijkheid, stereotiepen en media*, 10 december 2005

³⁴ P. LUYSTERMAN, "Vlaamse media niet kleurrijk genoeg", *De Tijd*, 10 augustus 2005, 10, S. SPEE, K. DE SWERT, "De 'mannelijke'norm bevestigd? Vrouwelijke politici in het televisienieuws van TV1 en VTM", in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld.*, Leuven, Acco, 2005, 40

³⁵ M. HOOGHE, K. DE SWERT, S. WALGRAVE, "Het leven zoals het is? Televisienieuws en onze kijk op de werkelijkheid" in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld.*, Leuven, Acco, 2005, 14

³⁶ Studievoormiddag, *Gelijkheid, stereotiepen en media*, 10 december 2005

4.1 Allochtone vrouwen

De laatste jaren is er heel wat onderzoek naar de aanwezigheid en de beeldvorming van etnische minderheden in de media verricht, maar er werd weinig aandacht aan de vrouwen van die groep besteed. Sinds kort wordt er echter ook onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van vrouwen met ‘vreemde’ roots in de Vlaamse media.

Ik zal nagaan op welke manier allochtone vrouwen in beeld gebracht worden. Wie zijn de vrouwen die aan het woord komen? In welke items komen ze aan bod? Wordt het debat over emancipatie of onderdrukking van de vrouwen met ‘vreemde’ roots door blanke mannen of blanke feministes gevoerd of wordt hun eigen stem in dat debat toch ook gehoord?

4.2. Allochtone vrouwen op televisie

4.2.1. Onderzoek van Katrien Lefever, onderzoeksassistente van het Centrum voor Vrouwenstudies aan de Universiteit Antwerpen³⁷

Volgens Katrien Lefever maken allochtone vrouwen, en vooral moslima's, vaak het voorwerp van een emotioneel maatschappelijk debat uit. Het grote probleem is dat het debat in de media meestal door blanke mannen en autochtone feministes gevoerd wordt. Bovendien grijpen ze in dat debat voortdurend naar stereotiepe associaties zoals vrouwenonderdrukking en de vrouw als slachtoffer terug. Naar aanleiding van het colloquium “Genderstudies: een genre apart?” ging Katrien Lefever na hoe het Vlaamse televisienieuws over allochtone vrouwen bericht. Door te focussen op de nieuwsitems waarin vrouwen met ‘vreemde’ afkomst voorkomen, kan worden nagegaan op welke manier allochtone vrouwen in die items aan bod komen. Wie zijn die vrouwen, waarover gaan de items en komen zijzelf aan het woord?

De steekproef voor haar casestudy is met de hulp van ENA (het Elektronisch Nieuwsarchief) samengesteld. Vanaf 2001 is er een elektronisch archief van alle nieuwsuitzendingen van VRT en VTM aangelegd. In 348 nieuwsuitzendingen van 2004 (174 van VRT en 174 van VTM) waarin met of over allochtone vrouwen gesproken wordt, werd van alle sprekers het geslacht geregistreerd en of ze een vreemd klinkende naam hadden. Er waren een 80-tal items waarin vrouwen aan bod kwamen die aan het criterium ‘vreemde roots’ voldeden. In het onderzoek worden allochtone vrouwen niet beperkt tot ‘allochtonen’ zoals ze in het reeds vernoemde decreet (*supra*) gedefinieerd worden. De categorie van allochtone vrouwen wordt tot ‘vrouwen waarvan op basis van op televisie zichtbare of hoorbare kenmerken kan worden verondersteld dat zij of hun (voor)ouders roots buiten België hebben’, uitgebreid.

Figuur 2: man (grijs) / vrouw(blauw)-verdeling binnen de verschillende groepen

vreemde afkomst van België	46 = 31%	102 = 69%
totaal	141 = 60%	94 = 40%
twijfel	22 = 100%	
andere	62 = 52%	58 = 48%
	7 = 100%	

³⁷ K. LEFEVER, 'Vreemde' vrouwen. Beeldvorming in het televisienieuws van vrouwen van 'vreemde' origine, nog te verschijnen

In totaal kwamen er 102 vrouwen met een vreemde afkomst aan het woord. Onder hen was er geen enkele journaliste of nieuwslezeres. De geïnterviewde vrouwen kwamen meestal in thema's over de multiculturele samenleving, religie en criminaliteit aan bod. Soms kwamen de vrouwen met vreemde roots ook in onderwerpen die niet specifiek over migrantenaangelegenheden gingen aan het woord. De veelgehoorde kritiek dat etnische minderheden in de media enkel in beeld komen als het over migrantenaangelegenheden gaat, wordt dus niet bevestigd. De grote 'news-stories' waarin die vrouwen voorkomen, houden verband met thema's zoals allochtone politici, ontvoerde kinderen (uit gemengde huwelijken), de hoofddoek (met o.a. de berichtgeving over bedreigingen van Naïma Amzil) en de problematiek van vluchtelingen of asielzoekers.

Alle allochtonen	man	vrouw
slachtoffer	3 = 8%	32 = 45%
dader, crimineel	13 = 35%	1 = 1%
patiënt	1 = 3%	
burger/ooggetuige	8 = 22%	16 = 23%
ouder/partner/kind	8 = 22%	18 = 25%
andere/onbekend	4 = 11%	4 = 6%
	37 = 34%	71 = 66%

Uit het onderzoek bleek dat allochtone vrouwen veel meer als leek dan als expert aan bod kwamen. De grote meerderheid van de vrouwen sprak uit persoonlijke ervaring en niet vanuit een professionele deskundigheid. Wat opmerkelijk is, is dat voor allochtonen het geslacht bij de leek-expert kwestie blijkbaar geen rol speelt: zowel de allochtone mannen als vrouwen kwamen meer als ervaringsdeskundige dan als professionele expert aan bod.

Van de personen die vanuit een persoonlijke ervaring spraken, werd ook nagegaan of ze als slachtoffer, als ooggetuige, als dader of als "familie van..." aan het woord kwamen. De allochtone vrouwen zijn vooral slachtoffers en "familie van..."

In de verkiezingsprogramma's in 2004 kwamen zeer weinig allochtone vrouwen in beeld. Van de meer dan 200 optredens in verkiezingsshows waren er slechts twee van allochtone vrouwelijke politici. Omdat migratie een federaal thema is, hebben de media dat thema niet in de Vlaamse verkiezingsshows aan bod laten komen. Toch bleek die redenering niet te kloppen. Het eerste thema waar de Vlaamse regering zich over heeft gebogen, was de inburgeringcursus³⁸.

³⁸ Studievoormiddag, *Gelijkheid, stereotiepen en media*, 10 december 2005

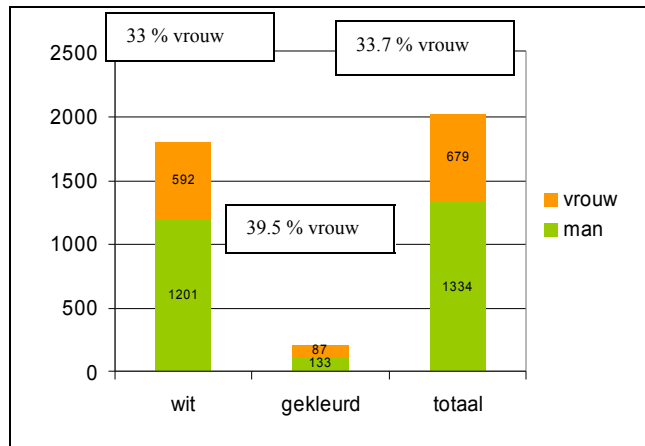
4.2.2. Onderzoek 'Kleur bekennen' van de VRT studiedienst³⁹

4.2.2.1. Non-fictieprogramma's

De man-vrouwverhouding kan vanuit 2 perspectieven worden bekeken. Eerst is de etniciteit de basis en wordt de man-vrouwverhouding binnen de 'witte' en 'gekleurde' groep afzonderlijk nagegaan. Vervolgens is het geslacht de basis en worden de kleurverhoudingen in de mannelijke en vrouwelijke groep bekeken. In beide analyses zorgen de percentages van de totale groep voor een referentiepunt om uitspraken te doen over onder- of oververtegenwoordiging.

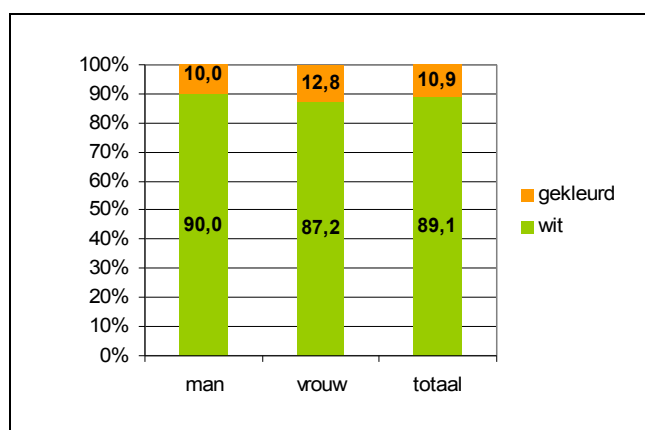
In totaal kwamen er 220 personen met een andere origine (10,9%) in non-fictieprogramma's op de Vlaamse televisie voor. Hoeveel van hen waren vrouwen?

Figuur 4: geslacht non-fictie vanuit perspectief etniciteit

Vanuit het perspectief van etniciteit waren 39,5 % van de 'gekleurde' personen die aan bod kwamen vrouwen. Bij de 'witte' groep was dat slechts 33 %. In de informatieve programma's is er een ondervetegenwoordiging van vrouwen zowel bij de 'gekleurde' als de 'witte' groep. De geslachtsdiversiteit bij de gekleurde groep is wel iets groter.

Figuur 5: etniciteit non-fictie vanuit perspectief geslacht

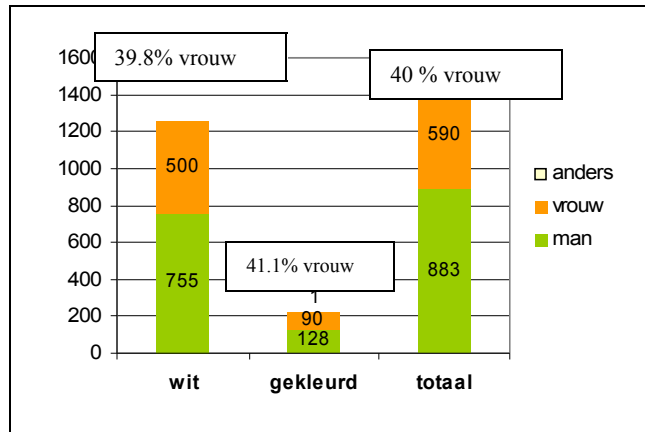
Van alle gescreende vrouwen was 12,8% 'gekleurd', terwijl dat bij de mannen slechts 10% is. *Relatief* is er een grotere zichtbaarheid van 'gekleurde' personen bij de vrouwen, maar in *absolute* getallen kwamen er meer 'gekleurde' mannen (n=133) dan 'gekleurde' vrouwen (n=87) aan bod.

³⁹ S. LARDON, E. DOENS, *Kleur bekennen. Monitor Diversiteit 2004. De zichtbaarheid van mensen van andere origine op de Vlaamse televisie*, Brussel, VRT Studiedienst, 2004, 14-15 en 20-21

4.2.2.2. Fictieprogramma's

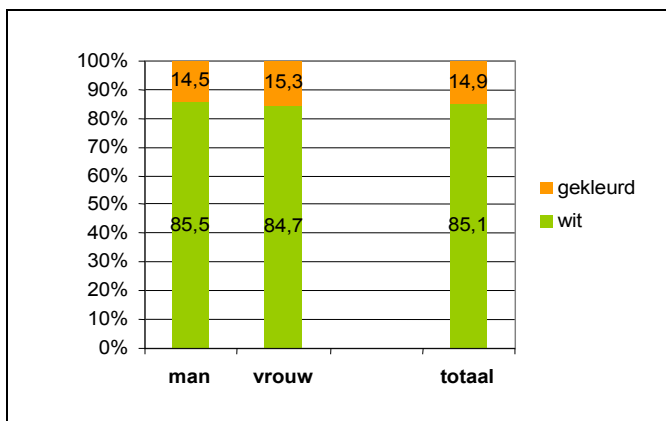
In slechts 14,9% van de gevallen kwamen er allochtonen in fictieprogramma's aan bod. Hoeveel van hen waren vrouwen?

Figuur 8: geslacht fictie vanuit perspectief etniciteit

Vanuit het perspectief van etniciteit is er ook binnen de fictieprogramma's nog steeds een ondervertegenwoordiging van vrouwen zowel binnen de 'witte' als de 'gekleurde' groep. Slechts 40 % van alle personages was vrouwelijk. Net zoals bij non-fictieprogramma's is de geslachtsdiversiteit iets groter bij de 'gekleurde' groep dan bij de 'witte' groep, maar het zijn wel veel kleinere verschillen.

Figuur 9: etniciteit non-fictie vanuit perspectief geslacht

Deze analyse toont weinig nieuws. De relatieve zichtbaarheid van 'gekleurde' vrouwen is iets hoger dan die van 'gekleurde' mannen, maar de verschillen zijn zeer klein en niet significant.

4.2.2.3. Conclusie

Uit het onderzoek 'Kleur bekennen' blijkt dat er zowel in non-fictieprogramma's als in fictieprogramma's te weinig vrouwen aan bod komen. In absolute cijfers komen er meer 'witte' vrouwen dan 'gekleurde' vrouwen in beeld. Relatief gezien zitten de 'gekleurde' vrouwen echter in een betere positie. In de 'witte' groep is slechts één op de drie personen die op het scherm verschijnen een vrouw, terwijl dat in de 'gekleurde' groep één op twee is. Het is jammer dat het onderzoek 'Kleur bekennen' niet onderzocht heeft wanneer de allochtone vrouwen in beeld komen. Dat zou dan misschien een verklaring kunnen geven waarom zij meer dan de 'witte' vrouw aan bod komen.

4.3. Reclame

Vrouwen mogen zich geen illusies maken. Alle covers van tijdschriften en elke foto in een modeblad zijn bewerkt. Een model met bruine ogen krijgt plots helderblauwe ogen, de tanden worden gewit en de lippen worden voller gemaakt. Een gewoon meisje verandert zo in een supermodel. De vrouwen moeten kritisch leren zijn en zichzelf niet met zulke foto's vergelijken, want het is maar schone schijn. Om vrouwen in reclame verantwoord in beeld te brengen, moeten zij in hun diversiteit getoond worden. Vrouwen in alle maten en gewichten in beeld brengen, is de enige manier om het publiek tegen het schoonheidsideaal te beschermen.

Het afzwakken van het ideaalbeeld van de vrouw is de belangrijkste evolutie binnen de reclame van de laatste jaren. Veel te lang is schoonheid door verstikkende stereotypen gedefinieerd: blank, maatje 36, lange benen, een rimpelloos gezicht en glanzend haar. De zeepfabrikant Dove vond het hoog tijd om het ideale vrouwbeeld bij te stellen en introduceerde in de reclamecampagnes vrouwen met verschillende maten en verschillende huidskleuren⁴⁰. Dove besliste om voor diversiteit te gaan, want echte schoonheid bestaat in alle vormen, maten, leeftijden en kleuren.

Een blonde vrouw vol sproeten, met littekens of tatoeages, een lachende vrouw met lang grijs haar en een zwarte vrouw op hoge leeftijd waren model. Dove wilde echte vrouwen van elke leeftijd en elke kleur in beeld brengen⁴¹. Elk cliché moest eraan geloven. Schoonheid heeft niets te maken met hoe slank je bent, welke haarkleur of welke huidskleur je hebt, maar alles met hoe je jezelf voelt⁴². De Dove-campagne gaat niet alleen tegen het klassieke schoonheidsideaal in, maar stemt ook tot nadenken over ieder 'anders zijn'. Geen complexen meer door de extra kilo's of de andere huidskleur.

De Dove-campagne kreeg in 2005 de ZORRA-publieksprijs voor de meest vrouwvriendelijke reclame. ZORRA (Zien, Onderzoeken, Reageren op Rolpatronen in Advertenties) is een initiatief van het Centrum voor Vrouwenstudies van de Universiteit

Antwerpen. Het doel van die prijs is de diversiteit in geslacht, huidskleur, leeftijd en seksuele geaardheid in de beeldvorming te promoten⁴³.

Vlaamse minister Kathleen Van Brempt, Minister voor Gelijke Kansen, heeft de prijs uitgereikt en was heel positief over die campagne. Ze riep de adverteerders op nog vaker alloctonen in beeld te brengen, want ook op dat vlak kunnen nog meer clichés doorbroken worden⁴⁴.

⁴⁰ T. SWIERSTRA, "Zorra bekroont vrouwvriendelijke reclame", *De Morgen*, 11 oktober 2005, 26

⁴¹ VBR, "Elke huid is mooi", *De Standaard*, 17 oktober 2005, 7

⁴² T. DE GENDT, "Dove-campagne pleit voor ander schoonheidsideaal", *De Morgen*, 20 april 2005, 26

⁴³ Studievoormiddag, *Gelijkheid, stereotiepen en media*, 10 december 2005

⁴⁴ VBR, "Elke huid is mooi", *De Standaard*, 17 oktober 2005, 7

5. Besluit

Het is de opdracht van de Vlaamse media correcte informatie over alle Vlamingen, zowel allochtonen als autochtonen, te geven. Jammer genoeg gebeurt dat echter nog niet. In de media is er geen sprake van een juiste beeldvorming, laat staan van een evenredige participatie van de allochtone gemeenschap. Vlaanderen heeft nood aan een inhaalbeweging, want de etnische minderheden zijn nog te vaak onzichtbaar⁴⁵. Naast de wijze waarop, vormt ook de mate waarin de allochtonen in beeld worden gebracht, onderwerp van kritiek. Via teksten en beelden geven de media een beeld van de werkelijkheid dat echter niet met de echte werkelijkheid overeenstemt⁴⁶, want de kleurrijke samenleving wordt systematisch vertekend. Tot nu toe bleek de berichtgeving over etnische minderheden vooral te gaan over misdaad, drugs en sociale problemen. Het is noodzakelijk dat de media meer informatie over hun alledaagse sociale omstandigheden (werk, kunst en politieke activiteit) geven, zodat de burgers een volledige kennis over de allochtonen ontwikkelen. In plaats van dominante thema's als 'minderheden veroorzaken moeilijkheden' moeten ook thema's die een positieve rol van allochtonen naar voor brengen aan bod komen. Het is één van de belangrijkste uitdagingen voor alle Vlaamse dagbladen, radio - en televisiestations om de diversiteit in onze samenleving zichtbaar te maken. De Vlaamse media moeten gemeenschappen die integraal deel van onze samenleving uitmaken, maar ondervertegenwoordigd zijn in de media, meer en positiever in beeld brengen. Bovendien zou een negatieve of extreem rechtse perceptie van de multiculturele samenleving zo minder gevoed worden⁴⁷.

Zowel in België als in Vlaanderen leven er ongeveer evenveel vrouwen als mannen. Toch gebeurt de informatieverstrekking nog steeds hoofdzakelijk vanuit een mannelijk, blank perspectief waardoor het vaak een zoektocht naar vrouwen in de media is. De vrouwen zijn ondervertegenwoordigd en als ze aan het woord komen, gaat het over vrouwelijke onderwerpen die bij de privésfeer aanleunen. Voor de 'babes' is er wel een plaatsje, want jonge, mooie vrouwen maken meer kans om in beeld te komen.

De allochtone vrouwen zitten in de slechtste positie door hun dubbele minderheidspositie als vrouw én als allochtoon. Het onderzoek naar de beeldvorming van allochtone vrouwen staat nog in zijn kinderschoenen. De onderzoeken die al gedaan zijn, tonen aan dat in de audiovisuele media de allochtone vrouwen ondervertegenwoordigd zijn. Als ze aan bod komen, is het meestal als leek of als slachtoffer. Toch is er een lichtpuntje. De positie van de allochtone vrouwen in de reclame is aan het veranderen. De campagne van Dove heeft het ideaalbeeld van de vrouw willen afzwakken door vrouwen van alle leeftijden en huidskleuren op de affiches te zetten. De beslissing om voor diversiteit te gaan, zou ook door de andere media gevolgd moeten worden.

Een verdubbeling van het aantal allochtone vrouwen op de Vlaamse televisie is niet noodzakelijk positief, zeker niet als zij alleen als leek of als slachtoffer geportretteerd worden. Naast de kwantitatieve zal ook de kwalitatieve dimensie de nodige aandacht moeten krijgen. Het probleem is dat de Vlaamse media te weinig allochtone werknemers in dienst hebben. Als de media geen toetssteen hebben, is het niet gemakkelijk om zich in een andere cultuur in te leven. Sinds kort bestaat er de Cd-rom *Gevestigde Waarden* met contactgegevens van 200 allochtone deskundigen. Op die expertise moeten de Vlaamse media vaker beroep doen. Toch mag 'kleur' op zich geen doel worden. Het is niet de bedoeling dat de media te pas en te

⁴⁵ IB, "Trefmedia slaat brug tussen media en allochtonen", *De Standaard*, 10 februari 2005, 26

⁴⁶ M. VERGEER, *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, Amsterdam, Thela thesis, 2000, 43

⁴⁷ P. LUYSTERMAN, *Vlaamse media niet kleurrijk genoeg*, *De Tijd*, 10 augustus 2005, 10

onpas allochtonen in beeld brengen. Hun specifieke rol, capaciteiten en verhaal moeten doorslaggevend zijn en niet hun afkomst. De media moeten steeds de vraag stellen of er voor de vanzelfsprekende autochtone deskundige geen evenwaardige allochtone expert bestaat⁴⁸.

Het wordt hoog tijd dat de media kleur bekennen en diversiteit een kans geven.

⁴⁸ S. LARDON, E. DOENS, *Kleur bekennen. Monitor Diversiteit 2004. De zichtbaarheid van mensen van andere origine op de Vlaamse televisie*. Brussel, VRT Studiedienst, 2004, 2

6. Bibliografie

- BRANTS, K., 'Beeldvorming en burgerschap: Media, migranten en de multiculturele samenleving', *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 1998, vol 26(3), 220-234
- CROMBEZ, B., 'Media en allochtonen: een literatuurstudie', in D'HAENENS, L. en SAEYS, F.(ed.), *Media en Multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, 6-16
- DAUSY, A., *Representatie van allochtonen in televisiefictie*, thesis communicatiewetenschappen, KUL, 2002-2003, 142
- DE GENDT, T., 'Dove-campagne pleit voor ander schoonheidsideaal', *De Morgen*, 20 april 2005, 26
- DE ROUBAIX, M.J., *Sekse-stereotypen en sexistische ideologie in reclame*, thesis communicatiewetenschappen, KUL, 1982-1983, 225
- DEUZE, M., "Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland", <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>
- DEVROE, I., SAEYS, F., 'Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers', *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 2002, vol 30(2), 56-76
- D'HAENENS, L., SAEYS, F., *Media en multiculturalisme in Vlaanderen*, Gent, Academia Press, 1996, 186
- D'HAENENS, L., KOEMAN, J., 'De blinde vlek in het nieuws: multiculturaliteit in de Nederlandse en Vlaamse televisieberichtgeving', in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld*, Leuven, Acco, 2005, 57-77
- ENTMAN, R.M., 'Representation and reality in the portrayal of blacks on network television news', *Journalism Quarterly*, 1994, vol 71 (3), 509-521
- HARTMANN, P., HUSBAND, C., *Racism and the mass media: a study of the role of the mass media in the formation of white beliefs and attitudes in Britain*, London, Davis-Poynter, 1974, 279
- HOOGHE, M., DE SWERT, K., WALGRAVE, S., 'Het leven zoals het is? Televisienieuws en onze kijk op de werkelijkheid', in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld*, Leuven, Acco, 2005, 7-23
- IB, 'Trefmedia slaat brug tussen media en allochtonen', *De Standaard*, 10 februari 2005, 26
- IG, 'Pers negatief voor allochtonen', *De Standaard*, 9 augustus 2004, 5
- LARDON, S., DOENS, E., *Kleur bekennen. Monitor Diversiteit 2004. De zichtbaarheid van mensen van andere origine op de Vlaamse televisie*, Brussel, VRT Studiedienst, 2004, 80
- LEFEVER, K., 'Vreemde' vrouwen. *Beeldvorming in het televisienieuws van vrouwen van 'vreemde' origine*, nog te verschijnen
- LUYSTERMAN, P., 'Vlaamse media niet kleurrijk genoeg', *De Tijd*, 10 augustus 2005, 10
- MICHIELSENS, M., *Vrouwen in de kijker: hoe brengen TV1 en TV2 de vrouw in beeld? Een kijkonderzoek*, Brussel, BRTN, 1991, 73
- MICHIELSENS, M., *Beeld voor beeld: vrouwen in de media*, Gent, Vyncke, 1995, 60
- RAETS, G., *Beeldvorming over allochtonen*, thesis criminologie, KUL, 1991-1992, 71
- SPEE, S., DE SWERT, K., 'De 'mannelijke' norm bevestigd? Vrouwelijke politici in het televisienieuws van TV1 en VTM', in HOOGHE, M., DE SWERT, K. en WALGRAVE, S.(ed.), *Nieuws op televisie: Televisiejournals als venster op de wereld*, Leuven, Acco, 2005, 39-55
- STERK, G., "Media en allochtonen", http://beeldvorming.net/media_allocht.pdf
- SWIERSTRA, T., 'Zorra bekroont vrouwvriendelijke reclame', *De Morgen*, 11 oktober 2005, 26

TIGGELOVEND, I., *Etnocommunicatie: Communiceren met een multicultureel publiek*, Antwerpen, Verbal Vision, 2005, 60
TREFMEDIA, <http://www.trefmedia.be>
TEUGELS, M. 'Allochtonen zijn lucht voor de pers', *Nieuwsbrief Fonds Pascal Decroos*, Brussel, 2003, 1-3
TUCHMAN, G., *Hearth and home: images of women in the mass media*, New York, Oxford university press, 1978, 333
VAN DIJK, T., *Minderheden in de media: een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, Amsterdam, SUA Amsterdam, 1983, 168
VBR, 'Elke huid is mooi', *De Standaard*, 17 oktober 2005, 7
VERGEER, M., *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, Amsterdam, Thela thesis, 2000, 177
VERTHE, K., *De hoofddoekenkwestie in het VRT-journaal Op zoek naar oriëntaalse stereotypen in de beeldvorming van moslimvrouwen. Een discoursanalyse vanuit postkoloniale blik*, thesis communicatiewetenschappen, VUB, 2004-2005, 145

Studievoormiddag, *Gelijkheid, stereotiepen en media*, 10 december 2005

Studiedag, *Moslims INgeBEELD*, 13 mei 2006

www.vvbj.be: aanbevelingen berichtgeving over allochtonen

III. JOURNALISTIEK DEEL: Ondernemende moslima's

“Ik wil de eerste allochtone rechter worden” **Zuhail Demir, een Turkse advocaat in Antwerpen**

Geen wonder dat Zuhail Demir (26) advocaat is geworden. Praten kan ze als de beste. Hoewel ze met haar ouders Turks spreekt, is haar Nederlands perfect. In tegenstelling tot haar broers en zussen koos ze op haar veertiende bewust voor de Belgische nationaliteit. Toch zal ze haar afkomst nooit verloochenen, want ze is trots op de mix van culturen die haar hebben gevormd tot wie ze nu is.

Zuhail ontvangt mij in haar advocatenkantoor op de Meir. Ze straalt *girl power* uit. Ik zou in de rechtbank niet graag haar tegenpartij zijn, want ze praat je zo onder tafel. Toch was het niet de kinderdroom van Zuhail om advocaat te worden. “Als ik opnieuw mocht beginnen, zou ik farmacie studeren. Maar omdat ik geen wetenschappelijke achtergrond had, heb ik uit gemakzucht voor rechten gekozen. Spijt van mijn studiekeuze heb ik echter niet, want ik heb een heel leuke job die ik graag doe.” Zuhail studeerde rechten aan de Katholieke Universiteit Leuven. Daar heeft ze van haar afkomst nooit last ondervonden. “In mijn jaar was ik de enige allochtone student tussen 400 studenten. Tijdens mijn mondelinge examens reageerden mijn professoren altijd positief, omdat het nog altijd niet evident is dat allochtonen naar de universiteit gaan.”

Lange dagen

Zuhail specialiseerde zich in sociaal recht en is al twee jaar advocaat. Sinds vorig jaar werkt ze in het Antwerpse advocatenkantoor Tilleman – Van Hoogenbemt. Hoewel ze haar werk heel graag doet, is het niet altijd even gemakkelijk. “Dat komt niet omdat ik

allochtoon ben, maar omdat ik een vrouw ben. Ik zit op een groot kantoor waar je heel hard moet werken. Soms zit ik zelfs in het weekend of ’s avonds tot negen uur nog op kantoor. Nu gaat dat nog, maar als ik kinderen heb, zal ik daar toch iets op moeten vinden. Ik ga zeker mijn stage afmaken, maar mijn toekomst ligt niet noodzakelijk in de advocatuur. Wie weet word ik wel de eerste allochtone rechter. Ik denk echter niet dat Vlaanderen al voor een allochtone rechter klaar is.”

Hoofddoek als belemmering

Later wil Zuhail zich voor de integratie van allochtone vrouwen inzetten. “Ik zou graag op het kabinet voor integratie werken, omdat ik dan iets voor de allochtone vrouwen kan doen. Ik begrijp niet waarom er nog moslima’s een hoofddoek dragen. Een hoofddoek schrikt een werkgever af en bovendien is het een belemmering in het dagelijkse leven. De vrouwen met een hoofddoek zullen dat ontkennen, maar ik vind dat je als vrouw een stap terugzet. Zelf zou ik geen vrouw met een hoofddoek aannemen, omdat dat niet in het kantoor past.” Bovendien vindt Zuhail het belangrijk dat allochtone vrouwen gestimuleerd worden om verder te studeren. “In mijn omgeving studeren de meeste meisjes tot hun achttien jaar. Weinig meisjes gaan naar de hogeschool, laat staan naar de universiteit. Ze blijven thuis en helpen mee in het huishouden.

Ondanks haar Turkse naam voelt Zuhail zich Belgische

Allochtonen zullen ook dat ontkennen, maar het is de realiteit. De stimulans om verder te studeren, moet vooral van de ouders en de vriendenkring komen. Ik heb geluk gehad dat mijn ouders mij altijd gestimuleerd hebben.”

B-klasje voor allochtonen

Toch hebben haar ouders hard voor de gelijke behandeling van hun kinderen op de lagere school moeten vechten. “In mijn school was er een A-klas en een B-klas. In de A-klas zaten alleen Belgische kinderen en in de B-klas zaten alle allochtone kinderen.

De directie vond dat **Ik begrijp niet waarom er nog moslima's een hoofddoek dragen** kinderen die thuis een vreemde taal spraken in een speciale klas moesten zitten, omdat zij een taalachterstand hadden. Omdat ik thuis Turks sprak, kwam ik in het B-klasje terecht. Maar mijn vader, die als onderwijzer weet hoe belangrijk een goede opleiding is, heeft ervoor gezorgd dat zijn kinderen toch in de A-klas mochten zitten. Toen ik naar het middelbaar ging, raadde het PMS mij af om Latijn te doen, omdat ik thuis al een andere taal sprak. Naast Nederlands, Frans en Engels zou ik nog Latijn moeten leren en dat zou volgens het PMS problematisch worden. Gelukkig hebben mijn ouders dat advies naast zich neergelegd. Vorig jaar ben ik terug naar het PMS gegaan om te laten zien wat ik gerealiseerd had. Het PMS moet beseffen dat ook allochtonen moeilijkere richtingen aankunnen. Eigenlijk heb ik alles aan mijn ouders te danken. Als zij naar het PMS hadden geluisterd, was ik waarschijnlijk nooit advocaat geworden.”

Extra taal als troef

Veel allochtone cliënten heeft Zuhail niet. “Soms krijg ik wel een telefoontje van allochtonen. Voor ze hun probleem uit de doeken doen, vragen ze meestal of ik een Turkse ben. Ik probeer hen telefonisch te helpen, want vaak kan ik hun zaak niet aannemen. De cliënten van het kantoor hebben nog nooit een opmerking over mijn afkomst gemaakt. Hopelijk blijft dat zo.”

Zuhail heeft niet de indruk dat ze zich als allochtone vrouw meer moet bewijzen. “Na mijn studies heb ik mijn sollicitatiebrief naar verschillende kantoren gestuurd. Van sommige kantoren heb ik geen antwoord gekregen, maar ik weet niet of dat door mijn vreemde naam komt of niet. Bij het advocatenkantoor waar ik nu werk, hebben ze er nooit problemen van gemaakt. Door mijn afkomst spreek ik een extra taal en dat kan ik als troef uitspelen. Toen ik nog in Brussel werkte, was Citybank één van onze cliënten. De grote baas van Citybank was een Turk die met iedereen Engels moest spreken. Hij vond het aangenaam als hij met mij eens Turks kon praten.”

100% Belgische

Zuhail is hét voorbeeld van integratie. Hoewel haar ouders van Turkije zijn, voelt zij zich helemaal Belgische. “Nadat mijn vader zijn lerarenopleiding had afgerond, zijn mijn ouders naar België gekomen. Met zijn diploma kon hij hier aan migrantenkinderen lesgeven. Normaal zouden mijn ouders vier jaar in België blijven, maar ze hadden het hier goed en beslisten te blijven. Hoewel ik een Turkse naam heb, voel ik mij helemaal Belgische. Omdat ik hier geboren ben, heb ik geen band met Turkije. Het laat mij zelfs koud wat er in Turkije gebeurt.”

Vorig jaar verhuisde Zuhail naar Antwerpen. Haar ouders wonen nog steeds in Genk. “Mijn ouders vertellen mij dat er in Genk veel over mij geroddeld wordt, maar dat ik tegelijkertijd ook een voorbeeld voor de allochtone gemeenschap ben. Ik woon samen met een Vlaamse jongen zonder getrouwd te zijn. Voor sommige Turkse families is dat onaanvaardbaar. Hun dochter zou nooit met een Vlaamse jongen naar huis mogen komen en zeker niet samenwonen. Gelukkig zijn mijn ouders verwesterd en hebben zij mijn vriend onmiddellijk aanvaard. Toch ben ik ook een voorbeeld

voor hen. De buurtbewoners vinden het straf dat ik advocaat in Antwerpen ben. Ik sta ervan versted van welk aanzien het beroep van advocaat heeft. Mensen die afstand van mij houden, omdat ik een allochtone vrouw ben, herzien vaak hun mening als ze weten dat ik advocaat ben. Dan stijg ik onmiddellijk in hun achting. Ik vind dat wel jammer, want of ik nu advocaat of fabrieksarbeidster ben, ik blijf dezelfde Zuhai.”

Zuhai Demir
Meir 24, bus 6
2000 Antwerpen
03/220.64.00

“Ik moet het voorbeeld geven dat Marokkanen en Belgen samen kunnen werken”

Fatima Marzouki, eigenares van El Warda, een Marokkaans restaurant

Er zijn mensen die het geluk hebben dat ze van hun passie hun beroep kunnen maken. Zo iemand is Fatima Marzouki (36). Haar grote passie is koken. De kneepjes van de kookkunst leerde ze in de keuken van haar moeder. Sinds 1997 baat ze samen met haar man El Warda uit. Volgens de meeste Antwerpenaren het beste Marokkaanse restaurant van de stad.

Als ik El Warda binnenkom, waan ik mij onmiddellijk in Marokko. De prachtige vloer van blauwe mozaïek, gietijzeren kandelaars en de geur van muntthee leiden mij naar een andere wereld. Fatima ontvangt mij met de bekende Zuiderse openheid. Ze steekt meteen van wal. “Ik zeg altijd dat ik in België geboren ben, maar dat klopt niet. Toen ik één jaar was, zijn mijn ouders naar België verhuisd. Mijn vader beseftte dat hij Marokko moest verlaten om zijn

gezin betere kansen te geven. Ik ben mijn ouders nog altijd dankbaar dat ze de moed om te emigreren hebben gehad, want ik ben heel gelukkig in België.” Fatima heeft zoals veel allochtonen de dubbele nationaliteit. “Door de Belgische nationaliteit voel ik mij niet méér Belgische. Ik blijf dezelfde Fatima, met of zonder Belgische identiteitskaart. Ik ben ook nooit gediscrimineerd geweest, omdat ik een Marokkaanse ben. Mijn zwaarlijvigheid lokte echter wel veel reacties uit. Ik ben altijd een dikkerdje geweest en daar werd ik vaak door gepest. Niemand heeft ooit een opmerking over mijn donkere haar of vreemde naam gemaakt, maar over mijn gewicht werd er altijd wel iets gezegd. Ik heb daar erg onder geleden, want voor een jong meisje zijn complimentjes over haar uiterlijk toch belangrijk.”

Keukenprinses

“Als puber moest ik mijn moeder vaak in de keuken helpen. Pas toen ik zelf mocht koken, begon ik het echt graag te doen. Bovendien kreeg ik vaak complimentjes als ik iets had klaargemaakt. Volgens mijn

vrienden had ik *‘lekkere handjes’*. Door mijn zwaarlijvigheid kreeg ik vroeger nooit complimentjes. Met mijn kookkunsten lukte dat wel en dat deed mij veel plezier.” Toch was het niet Fatima’s idee om een restaurant te beginnen. “Toen ik voor mijn vrienden en collega’s kookte, waren zij altijd laaiend enthousiast. Volgens hen moest ik absoluut een restaurant openen. Omdat ik dat vaak te horen kreeg, is dat idee ook bij mij beginnen te spelen. En na een tijdje stond

Met weinig middelen hebben we een goed draaiende zaak uit de grond gestampt

mijn besluit vast: ik wilde een eethuis starten. Mijn man wilde graag een pitazaak uitbaten, maar dat zag ik niet zitten, omdat ik daarin mijn creativiteit niet zou kwijt kunnen.” Fatima’s man was niet onmiddellijk voor haar idee gewonnen. Hij dacht dat Belgen nog niet voor een Marokkaans restaurant klaar waren. Maar gelukkig voor Fatima is hij van gedacht veranderd. “Mohammed en ik zijn in het geheim getrouwd. Toen onze vrienden dat te weten kwamen, moesten we voor hen een etentje organiseren. Op dat feestje waren vrienden van Mohammed waar hij naar opkeek. Toen ook zij mijn gerechten heel lekker vonden, is hij bijgedraaid. Dat was het begin van El Warda.”

Moeilijke start

Fatima en Mohammed hadden het in het begin niet gemakkelijk. Met het beetje geld dat ze hadden, hebben ze hun zaak uit de grond gestampt. “In het begin hadden wij niets. Het pand was echt een krot en met doeken probeerden we de gebreken te verdoezelen. Ik had er decoratiespulletjes uit mijn appartement gezet en kussens die ik zelf gemaakt had. Het had iets armoedig, maar onze klanten vonden het

schattig. Na verloop van tijd hadden we meer financiële ademruimte waardoor we een extra pand konden kopen. De keuken verhuisde naar boven en in de eetruimte kwamen er extra tafels. Nu zouden we El Warda nog chiquer kunnen aankleden, maar dan zou de charme van onze zaak verdwijnen. Ik vind het echt fantastisch wat we met weinig middelen hebben bereikt.”

Steun van de familie

In tegenstelling tot de familie van haar man, staan de ouders van Fatima volledig achter haar. “Mijn moeder heeft mij altijd gesteund, maar mijn vader stond eerst weigerachtig tegenover het idee. Hij maakte zich over een mogelijke financiële tegenslag ongerust. Nu hij echter ziet dat alles vlot draait, steunt hij ons volledig. De broer van Mohammed heeft het moeilijker met ons succes. Mohammed komt uit Egypte en daar hebben de mannen het nog steeds voor het zeggen. Omdat ik het brein achter El Warda ben, kan ik voor zijn familie nooit iets goed doen. Zij vinden dat Mohammed mijn *sloef* is en willen dat hij een volgzamere vrouw zoekt. Dat doet mij veel pijn, omdat ze ongelijk hebben. Waar we nu staan hebben we bereikt door samen te werken. Ik sta in de keuken en Mohammed staat in de eetruimte. Het was misschien wel mijn idee, maar zonder hem was het niet gelukt. Ik wil dus zeker niet alleen met de eer gaan lopen. In het begin was mijn man heel fier op mij, maar nu niet meer. Hij krijgt altijd te horen dat ik hem gemaakt heb en daar kan hij moeilijk mee leven. Dat maakt het voor mij heel zwaar.”

Authentiek restaurant

In het begin kwamen vooral de buurtbewoners in El Warda eten, maar nu zijn zowel allochtonen als Belgen er vaste klant. “Er is een groot verschil tussen de eetcultuur van de Belgen en de allochtonen. Allochtonen komen naar hier als ze iets te vieren hebben, terwijl Belgen

ook op restaurant gaan als ze geen zin hebben om te koken. Het enige probleem is dat Belgen bij alles frieten willen eten. Frieten kan ik hun echter niet geven, omdat ik geen friteuse heb. El Warda is een authentiek Arabisch restaurant zonder Belgische invloeden. Dat is een bewuste keuze geweest. Waar zouden de Belgen anders de echte Marokkaanse keuken leren kennen? Als de situatie in België voor de allochtonen zou verslechteren, open ik misschien een typisch Belgisch restaurant in Marokko. Ik heb dat vaak als grap gezegd, maar eigenlijk zie ik dat wel zitten. Dan zal er geen rijst te vinden zijn, maar alleen echte Belgische frietjes, waterzooi, lekkere soep en mosselen.”

Geen varkensvlees

Een echte specialiteit heeft Fatima niet. Ze weet zelfs niet wat haar eigen lievelingsgerecht is. “Ik eet alles behalve gerechten met alcohol en varkensvlees. Iets dat van een varken komt, zal ik nooit eten. Ik zal zelfs geen penseel van varkenshaar gebruiken om bladerdeeg in te vetten. Ik ben daar heel extreem in, maar dat komt omdat ik zeer gelovig ben. Ik bid niet en ik draag geen hoofddoek, maar ik ben wel een moslima in hart en nieren. Ik moet dat echter niet met een sluier tonen. Ik denk dat ik zelfs een betere moslima ben dan sommige meisjes met een sluier. In El Warda heeft nog nooit een meisje met een hoofddoek gewerkt, maar als zo’n meisje goed werk levert, zou ik haar wel aannemen. Bovendien zou ze haar hoofddoek tijdens het werk mogen aanhouden. Elke nationaliteit mag bij ons komen werken. Toch vinden sommige klanten het raar dat er hier Belgische meisjes werken. Maar het is toch niet omdat je Belg bent dat je geen couscous mag opdienen. Ik moet het voorbeeld geven dat wij, Marokkanen, perfect met Belgen kunnen samenwerken. Ondanks hun slechte reputatie neem ik ook Marokkaanse jongens aan. Hoewel ik al meegemaakt heb dat mijn kassa op het

In El Warda kan je geen frieten eten

einde van de avond leeg is, blijf ik hen aannemen. Als ik dat niet zou doen, wie dan wel?”

Hard werken

Hoewel Fatima niet wil dat haar kinderen later de zaak overnemen, zou zij niets anders willen doen. “Ik wil dat mijn kinderen goed studeren, zodat ze geen handenarbeid moeten verrichten. Ook mijn dochters zal ik stimuleren om te gaan studeren. Hoewel er de laatste jaren veel veranderd is, zijn er nog veel vrouwen die thuis blijven en alleen voor de kinderen zorgen. Dat moet dringend veranderen. Een restaurant uitbaten, valt niet te onderschatten. Hoewel het hard werken is, zou ik het voor niets willen ruilen. Als ik in de keuken gedaan heb, kom ik naar de zaal om met de klanten te praten, want alleen tussen de potten en de pannen staan, is niets voor mij. We praten dan veel over de buurt en de problemen met de allochtonen. Uit die gesprekken leer ik veel bij.”

Bescheidenheid troef

El Warda zou het beste Arabische restaurant van Antwerpen zijn. Dat zal je echter nooit uit de mond van Fatima horen. “Sommigen komen hier graag eten en vinden El Warda het beste restaurant, maar ik geloof dat niet. Ook hier klagen de klanten soms als er een overboeking is of als de couscous te zout is. Het is leuk om te horen dat de mensen graag komen, want voor hetzelfde geld kon ik mijn deuren sluiten. Bovendien heb ik die complimentjes wel nodig, want dat stimuleert mij om verder te doen. Een dikke nek zal ik zeker niet krijgen, want sommige klassieke gerechten kan ikzelf niet maken. Mijn moeder moet mij dan komen helpen om dat gerecht klaar te maken. Ik heb gewoon het geluk gehad dat ik bekend ben geraakt. Er zullen Marokkaanse vrouwen zijn die lekkerder

kunnen koken, maar geen kans hebben gehad om een restaurant te openen.”

El Warda
Draakstraat 4
2000 Antwerpen
03/239.31.13

“Ondanks alle tegenslagen ben ik blijven vechten”
Fatima Tarrahi, eigenares van schoonmaakbedrijf Chema Cleaning

Fatima Tarrahi (36) houdt van uitdagingen. Vier jaar geleden startte ze het schoonmaakbedrijf Chema Cleaning. Nu Chema Cleaning tot een bloeiende zaak is uitgegroeid, is Fatima een nieuwe uitdaging aangegaan. Samen met haar tweede echtgenoot baat ze sinds kort het eethuis Al Kamar uit. Vervelen staat dus absoluut niet in haar woordenboek.

Moeilijke beslissing

Je moet niet gestudeerd hebben om het ver te brengen. Fatima is daar het bewijs van. “Toen ik 16 was, ben ik getrouwd. Van mijn vader moest ik stoppen met studeren, omdat dat als getrouwde vrouw ongepast was. Ik was net 17 toen ik mijn eerste zoon kreeg. Na de bevalling verplichtte mijn ex-man mij thuis te blijven. Mijn dagen zagen er altijd hetzelfde uit: ’s ochtends de kinderen naar school brengen, terug naar huis komen om te poetsen, de kinderen gaan halen en koken. Ik had echt geen leven: ik mocht niet naar de cinema of met de wagen rijden. Jaren heb ik mijn ex-man gehoorzaamd, maar plots ging dat niet meer. Door financiële problemen ben ik als tolk bij de politie en bij Kind&Gezin gaan werken. Na een tijdje verbood mijn ex-man mij echter nog te tolken. Uit noodzaak ben ik dan gaan poetsen zonder dat mijn ex-man dat wist. En tijdens het poetsen, ben ik op het idee gekomen om een schoonmaakbedrijf te starten.” Bij het nemen van die belangrijke beslissing, is Fatima niet over één nacht ijs gegaan. “Ik heb er lang over nagedacht. De ene dag zag ik het helemaal zitten, maar de volgende dag sloeg de twijfel weer toe. Uiteindelijk heb ik de knoop doorgehakt en heb er nog geen spijt van. Het was vooral een moeilijke beslissing, omdat mijn familie mij niet steunde. Volgens mijn familie moet een vrouw thuisblijven. Ik hoop dat

ze ooit zullen begrijpen dat het ook anders kan.” Hoewel ze geen steun kreeg, heeft Fatima toch doorgezet. “Moslima's durven niet veel, omdat hun mannen heel moeilijk en streng zijn. Ze moeten thuisblijven en voor de kinderen zorgen. Hoewel mijn ex-man dat ook van mij verwachtte, heb ik beslist om mijn eigen weg te gaan. Ik heb voor mijn eigen leven gekozen. Ondanks alle tegenslagen tijdens mijn huwelijk, ben ik voor een beter leven voor mij en mijn kinderen blijven vechten.”

Gelukkig zijn

Volgens Fatima kunnen vrouwen meer dan alleen voor het gezin zorgen. “De huisvrouwen die ik ontmoet, hebben geen leven. Hun mannen werken en zij blijven met de kinderen achter. Zij vragen zich af hoe ik ooit de stap heb durven zetten, omdat zij daarvoor de moed niet hebben.

De eerste stap is de moeilijkste, maar eens je die gezet hebt, volgt de rest vanzelf. Hoewel ik hard moet werken, geniet ik toch meer van het leven dan vroeger. Als huisvrouw voelde ik mij ongelukkig, omdat ik niets te doen had. Het probleem is dat het huishouden nog steeds alleen op de vrouwen rust zelfs als ze buitenshuis werken. Veel Marokkaanse mannen verwachten dat het eten op tafel staat als zij thuiskomen. Ze beseffen niet dat zij hun vrouw zouden kunnen helpen. Als

ik moe ben, zal mijn jongste zoon voor zichzelf koken, maar dat zou mijn oudste zoon nooit doen. Hij vindt dat ik moet

Fatima Tarrahi: "Ik kan niet stilzitten."

koken, zelfs als ik moe ben. Als hij binnenkort alleen gaat wonen, zal hij zijn plan moeten leren trekken, want hij zal niet elke dag thuis mogen komen eten.”

Strikte regels

Fatima is klein begonnen, maar al vlug kon ze het werk niet meer alleen aan. “Toen ik het schoonmaakbedrijf oprichtte, wilde ik het klein houden. Na drie maanden had ik echter te veel werk en moest ik mensen in dienst nemen. Nu, vier jaar later, heb ik meer dan 100 mensen in dienst. Ik ben fier op wat ik op zo'n korte tijd heb gerealiseerd, want ik had nooit verwacht dat het zo snel zou gaan. Ik ben er zelfs van overtuigd dat we nog zullen groeien. Toch wil ik niet te groot worden, zodat het werk overzichtelijk blijft.”

Voor de vrouwen die bij Chema Cleaning werken, gelden er strikte regels. “De algemene regel is dat de vrouwen hun hoofddoek tijdens het poetsen, uitdoen. Vrouwen die daar niet mee akkoord gaan, neem ik niet aan. Sommige klanten zouden er niets op tegen hebben als ze hun hoofddoek zouden aanhouden, maar de meeste klanten maken er problemen van. Zelf draag ik geen hoofddoek meer, maar vroeger wel. Als mijn werkgever het vroeg, deed ik altijd mijn hoofddoek uit, omdat een hoofddoek vaak het werk bemoeilijkt. Ik ken een vrouw die al lang werk zoekt, maar weigert haar hoofddoek uit te doen. Als dat zo blijft, kan ik haar geen werk geven.” Hoewel Fatima alleen Belgische klanten heeft, zijn de meeste poetsers allochtonen. “De meeste schoonmaakbedrijven hebben bijna alleen allochtone mannelijke poetsers in dienst. In het begin hadden de mannen het er wel moeilijk mee dat hun baas een vrouw was. Maar als ze daardoor niet bij mij wilden komen werken, moesten ze dat zelf maar weten. Ik wil ze een job geven en dan is het aan hen om hun mannelijke eer opzij te zetten. Klanten haken evenmin af als ze

weten dat ik een allochtone vrouw ben. Meestal krijg ik alleen positieve reacties, omdat ik de enige allochtone vrouw ben die zoveel werknemers heeft.” Ondanks die positieve reacties heeft Fatima ook met jaloezie af te rekenen. “In mijn omgeving zijn er veel mensen jaloers. Ze praten zelfs niet meer met mij. Ik vind dat heel erg, want ze hebben redenen genoeg om fier op mij te zijn. Ook mijn ex-man is heel jaloers. Vroeger kon ik in zijn ogen niets goed doen. Toen ik met het schoonmaakbedrijf begon, woonden wij nog samen, maar ik had hem niet gezegd wat ik van plan was. Toen ik voldoende financiële middelen had, ben ik bij hem weggegaan. Hij wist niet wat hij hoorde toen ik vertelde dat ik achter zijn rug met een schoonmaakbedrijf was begonnen.”

Eethuis

Fatima kan niet stilzitten. Sinds kort heeft ze naast het schoonmaakbedrijf ook een eethuis. “Een eigen eethuis openen, is al lang een droom van mij. Toch werk ik liever in het schoonmaakbedrijf, omdat ik daar altijd werk heb. Als er niemand komt eten, zit je in het eethuis maar alleen. Mijn nieuwe man helpt mee. In tegenstelling tot mijn eerste man steunt hij mij volledig. Met hem heb ik het echt getroffen.” Door de combinatie van twee zaken moet Fatima heel hard werken. “Meestal kom ik pas rond elf uur 's avonds thuis. Ik neem een douche en ga slapen. Veel vrije tijd heb ik niet meer. Ik ben klanten voor het eethuis aan het opbouwen en dan wil ik het overlaten. Als het eethuis overgenomen is, wil ik weer met iets nieuw starten. Ik zou graag een rusthuis beginnen en heb daarvoor alles al uitgedokterd. Tegenwoordig zijn de wachtlijsten voor rusthuizen veel te lang en ik wil dat de bejaarden ergens terecht kunnen. Of wie weet open ik wel een zaak in Zuid-Frankrijk. Elk jaar ga ik met mijn gezin in Zuid-Frankrijk op reis. Ik hou van die streek, omdat het daar aangenaam is om te

leven. Daar wil ik wel een nieuw leven
beginnen.”

Chema Cleaning
Manebruggestraat 391
2001 Deurne
03/289.30.68

“Ik wil de viswinkel in een goudmijn veranderen”
Soraya Hasnoui-Alaoui, eigenares van Rungis Fish

Als Soraya Hasnoui-Alaoui (28) iets doet, wil ze het goed doen. In 2000 opende ze Rungis Fish, een viswinkel met vooral Middellandse en Atlantische zeevis. Zes jaar later staat ze nog altijd met veel plezier in de winkel. Hoewel ze hard moet werken, zit ze boordevol toekomstplannen om de winkel nog succesvoller te maken.

Toevalligheden

Rungis Fish bevindt zich in de Provinciestraat. Bij de eerste zonnestrallen probeert Soraya de sombere straat een Zuiders sfeertje te geven door op straat visjes te grillen. Volgens de buurvrouw slaagt ze daar keer op keer in. Bovendien staat de deur van de winkel altijd open, zodat er veel sociale contacten gelegd worden. “Als de deur openstaat, springen de buurtbewoners eens binnen om een praatje met de andere klanten te slaan.

Sommige buurvrouwen hebben elkaar pas in de viswinkel echt leren kennen.” Hoewel Rungis Fish nu een vaste waarde is, is de winkel eerder toevallig ontstaan. “Twintig jaar geleden zijn mijn ouders met de winkel begonnen. We hebben lang in een klein huisje gewoond tot mijn ouders dit pand vonden. Er was echter één probleem: aan het huis was een winkel verbonden. Mijn ouders wisten niet wat ze met die winkel moesten doen. Verbouwen tot een woonruimte, verhuren of zelf een zaak beginnen? Op dat moment werkte mijn moeder in het visrestaurant ‘De Viskeuken’ en wist daardoor dat er in Antwerpen geen viswinkel was. Om die leemte op te vullen, hebben mijn ouders een viswinkel geopend. Ze zijn heel klein begonnen en zijn steeds groter geworden. In 1999, na 15 jaar, zijn mijn ouders failliet gegaan. En 4 maanden later, begin 2000, heb ik samen met mijn broer de zaak overgenomen. Een tijdje later is ook mijn man mee in de zaak gestapt.” Om met een schone lei te beginnen veranderden ze de naam van de viswinkel in Rungis Fish. “Rungis is een stad in de buurt van Parijs. *Le marché de Rungis* is de grootste vismarkt van Europa. Naast vis vind je er ook vlees, bloemen, groenten en fruit. Soms gaan we zelf de vis

in Rungis halen. We vertrekken rond acht uur ’s avonds en komen tegen middernacht in Rungis aan. Tot vier uur ’s ochtends lopen we op de markt rond en keren dan naar Antwerpen terug. Het is onmogelijk om dat elke dag zelf te doen. Meestal geef ik mijn bestelling de avond ervoor door en wordt de verse vis de volgende ochtend geleverd.”

Niet opgeven

Soraya was net afgestudeerd toen ze de viswinkel van haar ouders overnam. Voor een jonge vrouw is dat geen voor de hand liggende keuze. “Ik had juist mijn diploma en wilde graag in het buitenland in de toeristische sector werken. Omdat ik nog veel van de wereld wilde zien, wilde ik niet aan een job vastzitten. Hoewel het buitenland lonkte, heb ik toch beslist om de zaak over te nemen. De eerste twee jaren waren een hel, omdat ik helemaal van nul moest beginnen. De eerste dagen kwamen er soms maar twee klanten over de vloer. Meestal kwamen ze gewoon uit nieuwsgierigheid. Ze wilden weten waarom de zaak failliet was gegaan en hoe mijn ouders het stelden. Ik heb die mensen altijd vriendelijk de deur gewezen en heb hen nooit teruggezien.” Hoewel de klanten in het begin wegbleven, heeft Soraya nooit willen opgeven. “Ik heb doorgebeten, omdat ik wilde laten zien dat ik het aankon. Ik ben blij dat ik heb doorgezet, want ik heb gelijk gekregen. Met een flinke dosis zelfvertrouwen geraak je heel ver.”

Toekomst

Hoewel de zaak van haar ouders failliet is gegaan, denkt Soraya niet dat haar hetzelfde zal overkomen. “Ik weet wat er

bij mijn ouders fout is gelopen en heb uit hun fouten geleerd.”

“Sommigen vinden Rungis Fish een dure viswinkel en anderen dan weer niet. Ik ga mijn prijzen niet onder druk van andere viswinkels aanpassen. Zo’n prijzenoorlog is voor niemand goed. Ik ga mijn eigen weg en zal mij niet door de concurrenten laten beïnvloeden. Binnenkort gaan we het assortiment uitbreiden en de winkel renoveren om de klanten nog beter te bedienen. Nu verkopen we alleen verse vis, maar na de renovatie willen we ook bereide vismaaltijden aanbieden. In de buurt van de winkel komt een groot kantoorcomplex. Als de werknemers ’s middags in een vers slaatje zin hebben, kunnen ze bij ons terecht. Misschien zetten we ooit enkele tafels en stoelen in de winkel, zodat de klanten ook iets in de winkel kunnen eten. Ik hoop dat de winkel na de renovatie opnieuw een goudmijn wordt. In de tijd van mijn ouders stond er soms een file tot om de hoek. Ik kijk er al naar uit om zo’n lange rij te bedienen.”

Soraya Hasnoui-Alaoui: "Als ik een koksmuts opzet, bedek ik toch ook mijn haar."

Racisten

Sinds de winkel weer open is, zijn er veel oude klanten teruggekomen en veel nieuwe klanten bijgekomen. “Ik heb mijn klantenbestand rustig opgebouwd. Tegenwoordig komen er ook veel acteurs over de vloer. Ik herken hen echter nooit,

omdat ik geen tijd om televisie te kijken, heb. Veerle Dobbelaere komt hier geregeld vis kopen. Als zij vroeger een bestelling deed, vroeg ik altijd haar naam. Tot op een dag een klant vertelde wie zij was. Ik heb mij dan bij haar geëxcuseerd, maar zij vond het helemaal niet erg dat ik haar niet herkende. Onlangs stond de zanger van Spring bij ons in de winkel. Jammer genoeg herkende mijn man hem niet, want anders hadden we ons dochtertje geroepen. Het zou de dag van haar leven geweest zijn.”

Omdat de winkel in een multiculturele buurt gevestigd is, heeft Soraya klanten van alle nationaliteiten. “Bij mij komen mensen uit alle culturen over de vloer. Aan hun koopgedrag kan je zien van waar ze afkomstig zijn. De Spanjaarden en Portugezen kopen meestal schelpdieren voor de paella. De Turken verkiezen makreel en ansjovis. Voor mijn joodse klanten gebruik ik een speciaal mes, zodat ze zeker weten dat de vis koosjer is. Bovendien mag ik alleen vissen met schubben aanraken en mogen de vissen zonder schubben niet tegen andere vissen liggen. Ik maak daar geen probleem van, want ik heb voor elk geloof begrip.” In Rungis Fish is iedereen welkom. Zelfs racisten worden met een glimlach bediend. “Ik weet dat sommige klanten racisten zijn. Waarom ze bij mij vis komen kopen, is een raadsel, maar ik behandel hen zoals mijn andere klanten. Iedereen heeft recht op een eigen mening, zolang ze die niet in de winkel verkondigen. Rungis Fish is een viswinkel en daar hoort politiek niet thuis.” Soraya valt te bewonderen voor haar openheid. Hoewel ze vroeger vaak gediscrimineerd is geweest, voelt ze geen wrok. “Op school werd ik zowel door de andere leerlingen als door de leerkrachten minderwaardig behandeld. Ik begon te rebelleren waardoor ik mijn studies verwaarloosde. Ik ben in het ASO begonnen en ben in de hotelschool geëindigd. Daar heb ik uiteindelijk mijn draai gevonden.”

Weinig slaap

Als allochtone zaakvoerder heeft Soraya het niet altijd gemakkelijk. “Ooit was er een man die niet wilde dat ik hem bediende. Ik heb hem duidelijk gemaakt dat hij in de Delaize ook geen eisen kan stellen. Als klanten met de verantwoordelijke van de winkel willen spreken, kijken ze soms wel raar als ik zeg dat ik dat ben. Is dat omdat ik klein ben, omdat ik een allochtone vrouw ben of omdat ik er zo jong uitzie? Ik weet het niet en trek het mij ook niet meer aan. Het is niet omdat ik een jonge allochtone vrouw ben dat ik niet hard kan werken.” En hard werken doet ze zeker. “Vooraf tijdens de feestdagen is het zwaar. Tijdens de kerstperiode heb ik drie dagen aan één stuk doorgewerkt. In totaal heb ik drie uurtjes in de winkel op een stoel geslapen. Soms vraag ik mij wel eens af of al het harde werken het wel waard is. Hoewel het prachtig zou zijn als de winkel van generatie op generatie zou overgaan, wil ik niet dat mijn dochter de zaak overneemt. Ik wil haar voor de stress die een zaak met zich meebrengt, behoeden.”

Fanatieke moslims

De man van Soraya is in Marokko geboren. Hij zou het niet erg vinden om opnieuw in Marokko te gaan wonen. “Ik zou hem wel voor enkele maanden willen volgen, maar niet voor altijd. Ik ben in Antwerpen geboren en daar voel ik mij thuis. Het enige minpunt aan Antwerpen is dat de moslims er veel fanatieker zijn dan in Marokko. Ze hebben precies het gevoel dat ze hun geloof meer moeten tonen. Door het extremisme krijgen Belgen vaak een

verkeerd beeld van de gelovige moslim. Ze denken dat ik als moslima niet buiten mag komen, dat ik niet met een man mag praten en dat ik een hoofddoek moet dragen. Niets is minder waar. Ik ben thuis heel open opgevoed. Wij respecteren zelfs de Belgische feestdagen. Hoewel Sinterklaas in Marokko niet bestaat, kregen wij toch ook cadeautjes, zodat wij ons niet uitgesloten zouden voelen. Ik draag ook geen hoofddoek. Als een werkneemster een hoofddoek wil dragen, zou ik daar geen probleem van maken. Ik denk echter dat de meeste klanten er wel moeite mee zouden hebben. Maar zelfs dan zou ze van mij haar hoofddoek mogen aanhouden. Het is het totaalpakket dat in orde moet zijn. Als ze goed werk levert, zal haar hoofddoek daar niets aan veranderen. Als ik een koksmuts opzet, bedek ik toch ook mijn haar. Het is haar eigen keuze en dat moeten we respecteren.”

**Rungis Fish
Provinciestraat 122
2018 Antwerpen
03/231.31.87**

“Ik was het beu dat ik niet hogerop kon geraken”
Najat Yachou, styliste in Borgerhout

Begin april opende Najat Yachou (34) haar kledingzaak Modellera's in Borgerhout. Als styliste is ze bijna dag en nacht met kleding bezig. Erg vindt ze dat niet, want als klein meisje was ze al dol op kleren. Toen Najat pas geboren was, zijn haar ouders van Marokko naar België verhuisd. Hoewel ze zich Marokkaanse voelt, merk je dat ze in Antwerpen is opgegroeid.

Mix van culturen

Als ik de winkel van Najat binnenkom, trekt een kort, fel gekleurd kleedje mijn aandacht. Het kleedje is een mix van Arabische (felle kleuren) en Westerse (kort, blote schouders) stijl. Dat is dan ook het motto van Najat. "Mijn Arabische kledij geef ik altijd een moderne touch en mijn Westerse kledij krijgt een Arabisch tintje. Van Arabische kleren bestaat er alleen maar een standaardmodel. Ik probeer die kleren wat meer variatie te geven door een speciaal detail toe te voegen. Zo maak ik een bustier moderner door er lange en korte stukken stof aan te naaien. Het is belangrijk om origineel uit de hoek te komen, omdat de jonge Marokkaanse meisjes die in België wonen niet altijd dezelfde klassieke jurken willen dragen. Hun kleren moeten een combinatie van de Belgische en Arabische cultuur zijn. Jammer genoeg slaan zulke kleren in Marokko niet aan, omdat ze te modern zijn. In Marokko dragen de vrouwen nog altijd traditionele jurken zonder franjes. Een rok en bustier uit mijn collectie zijn voor hen te opvallend."

De etalage van Najats winkel mag gezien worden. Tijdens ons gesprek stoppen er regelmatig vrouwen om een kijkje te nemen. "Ik steek veel tijd in het aankleden van mijn etalage, omdat ik mijn klanten via mijn etalage moet lokken. Ik ben nog maar enkele weken open en heb nog niet veel tijd om reclame te maken, gehad. Vroeger maakte ik kleren voor mij en mijn zus. Op feestjes waren onze vrienden altijd

benieuwd naar wat we zouden dragen. Omdat mijn vrienden mijn kleren al kenden, waren zij klant nog voor de winkel open was. In mijn etalage staat een bordje "Arabische en Westerse kledij". Dat bordje prikkelt de Vlaamse vrouwen, omdat ze in de etalage alleen Arabische kleren zien hangen. Uit nieuwsgierigheid stappen ze de winkel binnen en zo leren ze mij kennen." Hoewel er in Nederland en Brussel veel winkels met Arabische kleren zijn, heeft de winkel van Najat toch iets meer. "Vrouwen die geen standaardkledij willen kopen, kunnen bij mij met hun ideeën terecht. Als ze hier buitenkomen, hebben ze altijd unieke stukken."

De tijd vliegt

Toen Najat een klein meisje was, was ze al met kledij bezig. Door haar studies is ze pas echt met de modewereld in contact gekomen. "In het middelbaar heb ik de richting kledij gevolgd. Toen ik veertien was, ben ik echter van richting veranderd. Iedereen keek op de studenten die de richting kledij volgden neer en om erbij te horen, ben ik verzorging gaan studeren. Al vlug bleek dat een foute keuze te zijn, maar op die leeftijd doe je er alles aan om bij de groep te horen. Het jaar nadat ik van richting veranderd was, moest ik in een rusthuis stage doen. Nog voor de stage begon, wist ik al dat het niets voor mij was. Nadat ik mijn ouders overtuigd had, mocht ik terug naar de richting kledij overstappen. Daar voelde ik mij opnieuw thuis." Na haar studies werkte Najat bij Dries Van Noten. "Na twee jaar deed ik daar nog altijd hetzelfde. Ik knipte draadjes van de kleren, moest knopen aannaaien en broeken verkorten. Ik was het beu dat ik geen kans kreeg om hogerop te geraken. Er werkt nog steeds een vriendin van mij bij

Als je hier buitenkomt, heb je altijd een uniek stuk

Dries Van Noten. Zij wil nooit een eigen zaak starten, omdat je dan zeven dagen op zeven moet werken. Ik moet inderdaad heel hard werken, maar ik heb niet het gevoel dat ik aan het werken ben. Vroeger keek ik vaak op mijn horloge, terwijl de tijd nu voorbij vliegt.”

Geen vrije tijd

Zowel haar ouders als haar man steunen haar. “ In het begin vond mijn moeder het geen goed idee dat ik een eigen zaak wilde starten. Ze vroeg zich af waarom ik niet thuis kon blijven en voor het huishouden zorgen. Maar nu ze ziet hoe gelukkig ik ben, is ze helemaal bijgedraaid. Ook mijn man staat volledig achter mij. Hij vindt het leuk dat ik initiatief neem. De laatste maanden zijn ook voor hem zwaar geweest. Overdag werkte hij en ’s avonds en in het weekend hielp hij mij om de winkel in orde te brengen. We zijn bijna dag en nacht met de zaak bezig geweest, maar dat is normaal in het begin. Van zodra ik voldoende financiële middelen heb, zoek ik iemand die mij in de winkel kan helpen, zodat ik wat meer vrije tijd heb. Nu gaat al mijn tijd naar de winkel. Op mijn vrije dagen ga ik op zoek naar stoffen en bezoek ik beurzen. Zelfs onze vakantie staat dit jaar in het teken van de zaak. Deze zomer gaan we naar Dubai, omdat daar prachtige en unieke stoffen te vinden zijn. Ik hoop dat ik af en toe op het strand kan liggen en van het mooie weer kan genieten.”

Net zoals de modeweeken in Milaan en Londen is er ook voor Marokkaanse ontwerpers een jaarlijkse modeweek in Casablanca. Misschien zal Najat daar ooit haar kleren showen. ”Dat zal toch niet voor meteen zijn, omdat ik een styliste ben en geen modeontwerpster. Een styliste tekent patronen en een ontwerper bedenkt ideeën. Ik heb ooit met studenten van de modeacademie gewerkt en stond ervan versteld dat zij hun ideeën niet in patronen konden omzetten. Op de modeacademie hechten de ontwerpers niet zo veel belang

aan de patronen en draperen eerder de kleren rond een pop op de manier dat zij willen dat de kleren vallen. Bovendien moet je als styliste ook niet elk seizoen een nieuwe collectie hebben. Dat bespaart mij de stress die de grote ontwerpers wel hebben. Na mijn studies kon ik nog vier jaar voor ontwerper studeren, maar dat zag ik niet zitten. Misschien ga ik daarvoor ooit avondschool volgen, maar nu heb ik daar geen tijd voor.”

Hoofddoeken

Als ik in de winkel rondkijk, zie ik nergens hoofddoeken hangen. “Ik heb nog geen tijd om mooie sluiers te zoeken, gehad. Binnenkort moet ik daar eens werk van maken, want voor sommige vrouwen is het belangrijk dat ze een kleed en hoofddoek in dezelfde tint kunnen kopen. Hoewel ik een hoofddoek zou moeten dragen, doe ik dat niet, omdat ik er nog niet klaar voor ben. Hoewel mijn man graag heeft dat ik een sluier draag, verplicht hij mij niet. Hij wil er geen ruzie over maken en bovendien beseft hij dat ik met een hoofddoek geen betere moslima zal zijn.”

Najat Yachou: "Zelfs onze vakantie dit jaar staat in het teken van de zaak."

Slecht imago

Door de extremisten hebben moslims de laatste jaren een slecht imago gekregen. "Sommige vrouwen durven zelfs mijn winkel niet binnenkomen. Zij voelen zich

veiliger bij een Belgische styliste. Maar gelukkig denken niet alle vrouwen zo. Een tijdje geleden heeft een Vlaamse vrouw bij mij een Arabisch kleed gekocht. Ik dacht dat ze een Marokkaanse man had of naar een Marokkaans feest moest, maar ik had het mis. Zij droeg alle soorten kleren en wilde nu een echt Arabisch kleed uitproberen. Ik heb haar met veel plezier geholpen.”

Op korte tijd heeft Najat veel gerealiseerd. Alles moest snel gaan, maar ze heeft er nog geen spijt van gehad. “Alle begin is moeilijk, maar ik zie het helemaal zitten, omdat ik altijd een eigen kledingzaak gewild heb. Wat de toekomst brengt, weet ik nog niet. Wie weet heb ik over enkele jaren verschillende winkels in andere grote steden en ben ik een bekende naam in de modewereld. Het zou ook wel leuk zijn om een Bekende Vlaming in één van mijn creaties op een feestje te zien. Maar hoe alles nu verloopt, maakt mij al heel gelukkig. Hoewel het een grote sprong in het onbekende was, ben ik blij dat ik de sprong gewaagd heb.”

Modellera's
Turnhoutsebaan 284
2140 Borgerhout
0484/68.04.82

De eerste vrouw van Mohammed was een zakenvrouw

Ondernemende moslima's

Hoewel het vrouwelijke ondernemerschap wereldwijd in opmars is, wil Europa dat er nog meer vrouwen een eigen zaak opstarten. De Europese Commissie wil het vrouwelijke ondernemerschap stimuleren, omdat er nog steeds geen evenwichtige participatie van mannen en vrouwen aan het beroepsleven is. De Commissie wil vooral aan de allochtone vrouwen aandacht schenken, omdat zij zich vaak in een achtergestelde positie bevinden.

Gender gap

Op de arbeidsmarkt is er nog steeds een ongelijke strijd tussen mannen en vrouwen. Zowel voor het loon als voor functies worden vrouwen door het *glazen plafond* beperkt. Belgische vrouwen verdienen ongeveer een derde minder dan hun mannelijke collega's en er zijn veel minder vrouwen met een topfunctie. Bovendien starten minder vrouwen een eigen zaak. In 2004 waren er 240 231 vrouwelijke ondernemers wat bijna de helft meer is dan in 1980. Toch daalde het aantal vrouwen ten opzichte van 2000, terwijl het aantal mannelijke ondernemers bleef stijgen. Slechts één ondernemer op drie is een vrouw waardoor er een duidelijke 'gender gap' bestaat. Uit het genderzakboekje '*Vrouwelijk ondernemen*' van de Vlaamse Overheid blijkt dat vooral de combinatie van werk en gezin een hindernis vormt voor vrouwen om als zelfstandige aan de slag te gaan. In de meeste gevallen rust het huishouden nog steeds op de schouders van de vrouw waardoor ze vaak minder tijd in haar zelfstandige activiteit kan investeren. Vrouwelijke ondernemers kiezen voor minder ambitieuze projecten, omdat het hen toelaat hun professionele activiteiten met hun gezin te combineren. De combinatie werk en gezin blijft een moeilijke evenwichtsoefening voor de meeste vrouwen.

Womed Award

Sinds 1999 reikt Markant, netwerk voor ondernemende vrouwen, samen met de Vlerick Management School de Womed Award (WOMen in Enterprise Development) aan een zelfstandige ondernemende vrouw uit. Met die award wil Markant het vrouwelijke ondernemerschap in de kijker zetten en zo andere vrouwen stimuleren om een eigen zaak op te starten. Het enige minpunt is dat er nog nooit een allochtone vrouw voor de Womed Award werd genomineerd. Zo'n nominatie zou in onze multiculturele samenleving een hele stap vooruit zijn. De extra aandacht die een nominatie met zich meebrengt, is zeker voor allochtone vrouwen handig, omdat de kloof tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers bij allochtonen nog groter is dan bij autochtonen. Voor allochtonen is het vaak dubbel zo moeilijk om een eigen zaak te starten door een gebrekkige talenkennis of omdat ze niet met de reglementeringen en administratieve procedures vertrouwd zijn. Fatima Marzouki, eigenares van het Arabische restaurant El Warda, beaamt dat. "Net zoals alle migrantenkinderen had ik een taalachterstand, omdat ik thuis Arabisch sprak. Met mijn kinderen spreek ik bewust Nederlands, zodat ze op school onmiddellijk goed kunnen volgen."

Sterke vrouwen

Uit onderzoek blijkt dat van de Turkse en Marokkaanse vrouwen tussen 15 en 64 jaar in België nauwelijks elf procent werkt. Volgens VLD-kamerlid Annemie Turtelboom komt dat omdat sommige Turkse of Marokkaanse vrouwen van hun man niet mogen werken. Net zoals Annemie Turtelboom associëren vele westerlingen de islam met de onderdrukking van de vrouw. De Arabische wereld zou een mannenwereld zijn waar de vrouw slechts op de tweede plaats komt. De moslima's worden meestal als slachtoffer van hun religie afgeschilderd waardoor westerlingen het moeilijk aanvaarden dat ook moslima's sterke vrouwen kunnen zijn. "Voor de moslima's is het zwaar om tegen de vooroordelen van hun religie op te boksen.

Wat veel mensen niet weten, is dat bij het ontstaan van de islam vrouwen aan het economische leven mochten deelnemen als ze hun vrouwelijke eigenschappen (emoties) verborgen. De eerste vrouw van de profeet Mohammed was zelfs een zakenvrouw. Zij had een karavaan en zorgde ervoor dat goederen van de ene stad naar de andere vervoerd werden. Zij had enkele mannen in dienst waaronder de profeet,” vertelt Khadija Aznag, ondervoorzitter van het Steunpunt voor Allochtone Meisjes en Vrouwen. “Jammer genoeg klopt het beeld van de onderdrukte moslima nog steeds. De hedendaagse machocultuur heeft ervoor gezorgd dat er weinig moslima’s in de voetsporen van de vrouw van Mohammed zijn getreden. Vrouwen die niet sterk genoeg zijn, doen wat hun man zeggen. Maar zelfs als vrouwen vooruit willen, worden zij nog vaak door hun echtgenoten tegengehouden. Het is belangrijk dat de mentaliteit van de mannen verandert, zodat ze beseffen dat hun vrouw meer kan dan voor het gezin zorgen.” Volgens Fatima Tarrahi, eigenares van het schoonmaakbedrijf Chema Cleaning, is zo’n mentaliteitswijziging niet voor morgen. “Onze mannen verwachten nog steeds dat het eten op tafel staat als zij thuiskomen. Ze beseffen niet dat ook zij hun vrouw eens in de watten kunnen leggen. Mijn jongste zoon kookt wel voor zichzelf als ik te moe ben, maar mijn oudste zoon weigert dat te doen. Hij vindt dat koken mijn taak is.”

Stimuleren

Als de mentaliteit bij de mannen niet verandert, zullen de vrouwen zelf het initiatief moeten nemen. Vooral de moslima’s met een eigen zaak hebben daarin een voorbeeldfunctie te vervullen. “Als organisaties mij uitnodigen, wil ik zeker komen spreken,” zegt Fatima Marzouki. “Het is belangrijk dat jonge meisjes naar school gaan, want nu blijven ze nog te vaak thuis. Hoewel ik merk dat er steeds meer en meer allochtone meisjes verder studeren, zijn er nog te veel traditionele meisjes die alleen willen trouwen en kinderen krijgen zoals hun moeder. Ze moeten echter beseffen dat hun moeders er niet voor gekozen hebben om thuis te blijven. Ze kwamen in een vreemd land terecht en spraken de taal niet. Thuis voelden ze zich veilig waardoor ze niet gingen werken. Sinds kort volgen steeds meer vrouwen van de oudere generatie taallessen. Dat is het bewijs dat ook zij vooruit willen.” Ook Fatima Tarrahi ziet verandering. “De laatste jaren beginnen moslima’s meer initiatief te nemen. Vooral in Antwerpen starten meer en meer moslima’s een zaak. Hoewel mijn jongste dochter nog maar elf jaar is, zegt ook zij dat zij later een eigen zaak wil openen. Zij is helemaal mijn spiegelbeeld. Er zit voldoende vuur in haar om het ver te schoppen.”

Sinds kort kunnen ondernemende allochtone vrouwen bij Crédal en Stebo terecht. Beide organisaties willen met het project "Vrouw-en-Zaken" kansarme vrouwen de kans bieden om een eigen zaak op te starten. Ze geven voorrang aan vrouwen die met uitsluiting bedreigd zijn zoals allochtone vrouwen. Zo hopen Crédal en Stebo mee aan de multiculturele samenleving te bouwen. De vrouwen krijgen een opleiding, begeleiding en een microkrediet. Door die extra hulp moeten de vrouwen hun onzekerheden overwinnen en een eigen ondernemingsproject realiseren. Het Project “Vrouw-en-Zaken” ging niet onopgemerkt voorbij, want het kreeg dit jaar de Prinses Mathildeprijs. De Prinses Mathildeprijs wordt elk jaar aan verenigingen die zich voor de kwetsbare mensen van onze maatschappij inzetten, uitgereikt. Dit jaar was het vooropgestelde thema de economische kracht van de vrouw in de multiculturele samenleving. Naast Stebo en Crédal wil ook Markant meer allochtone vrouwen bereiken. Om een duidelijk zicht op de situatie van de allochtone vrouwen te krijgen, liet Markant in 2002 een onderzoek door de KUL uitvoeren. Het onderzoek ‘Vrouw en Zaken’ wilde de allochtone ondernemster aan het woord laten om te ontdekken met welke moeilijkheden zij geconfronteerd werd. Uit dat onderzoek leidde Markant enkele specifieke noden af zoals informatie, ondersteuning, opleiding en netwerkvorming. De vrouwenorganisatie besliste dat er actie moest worden gevoerd om aan die specifieke noden

tegemoet te komen. Een eerste stap in die richting is de workshop netwerkvorming specifiek voor vrouwen. Bovendien wil Markant doelgerichte opleidingen en de mogelijkheden om aan netwerkvorming te doen, aanbieden.

Hoofddoek

De laatste jaren werd er nog nooit zoveel aandacht aan de kledij van de moslima's geschonken zoals nu. Volgens Minister van Binnenlandse Zaken Dewael is de hoofddoek hét voorbeeld bij uitstek van de onderdrukking van de vrouw. Volgens Khadija Aznag heeft zoveel aandacht voor de hoofddoek net het omgekeerde effect. "Hoe meer aandacht politici aan de hoofddoek schenken, hoe meer vrouwen zich gaan sluiëren. Een moslima die vandaag bewust en vrij een hoofddoek draagt, kan ik alleen maar toejuichen. Wanneer vrouwen echter de hoofddoek als statement of verzetssymbool dragen, heeft het geen enkele religieuze betekenis meer." Wat de Koran nu juist over de hoofddoek voorschrijft, blijft onduidelijk. "De Koran schrijft inderdaad voor dat vrouwen zich moeten bedekken. Het grote probleem is echter dat de Koran, opgesteld door Mohammed, alleen in medeklinkers is geschreven. Als lezer moet je de klinkers er zelf aan toevoegen waardoor één medeklinkercombinatie verschillende betekenissen kan krijgen. Wat wel vaststaat, is dat de Koran de burka verbiedt, omdat je altijd herkenbaar moet zijn." Uit het hoofddoekendebat blijkt dat de westerlingen een vertekend beeld van de islam hebben. "Maar ook de moslims hebben een eenzijdig beeld van de westerse maatschappij," zegt Khadija Aznag. "In de ogen van de moslims hebben de westerse vrouwen zoveel vrijheid gekregen dat zij hun functie in de samenleving hebben verwaarloosd. Voor een westerse vrouw is haar vrijheid belangrijker dan haar kinderen en huwelijk. Volgens de moslims mag de emancipatie niet ten koste van het gezin gaan. Moslima's vullen de definitie van emancipatie en feminisme anders in dan de westerse vrouwen. Ik omschrijf mijzelf als een islamitische feministe en vrouwenactiviste. De islamitische feministen pleiten voor een progressieve beleving van de islam en het gebruik van de Koran als emancipatorisch denkkader. Het is belangrijk dat de vrouwen leren lezen en schrijven, zodat ze de Koran kunnen lezen en een eigen interpretatie aan de verzen kunnen geven."